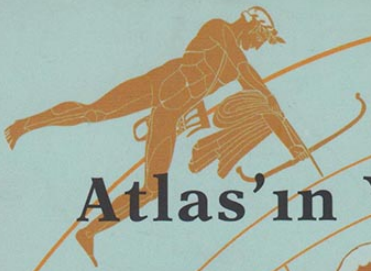
MK
MERKEZ KİTAPLAR

Atlas'ın Yükü

MİTOLOJİ

JEANETTE WINTERSON

Çeviren: Dilek ŞENDİL

JEANETTE WINTERSON

İlk romanı *Tek Meyve Portakal Değildir* (İletişim Yayınevi) ile Whitbread En İyi Roman Ödülü'nü aldı. Ardından, aralarında *Tutku* (İletişim Yayınevi), *Written on the Body* ve *Powerbook*'un da olduğu yedi roman, kısa hikâyelerden oluşan *The World and Other Places*, *Art Objects* adlı bir deneme kitabı ve son olarak çocuklar için bir resimli kitap, *The King of Capri*'yi yazdı. Eserlerini televizyon filmlerine, sinemaya ve sahneye uyarladı. Kitapları otuz iki ülkede yayınlanan Winterson, halen Oxfordshire ve Londra'da yaşamaktadır.

DİLEK ŞENDİL

1979 yılında Kadıköy Maarif Koleji'ni bitirdi. Kadıköy Yabancı Diller Yüksekokulu ve İstanbul Üniversitesi Amerikan Edebiyatı Bölümü'nde okudu. Çeviri serüvenine 1982 yılında yayımlanan Enid Blyton'ın *Cesur Hafiyeler* adlı kitabıyla başladı. Bugüne değin 28 çevirisi yayımlandı. Dilimize kazandırdığı kitaplar arasında, *Balkanlarda Kaynayan Kazan* (Robert D. Kaplan), *Bağımsızlık Günü* (Richard Ford), *Modern Yunanistan Tarihi* (Richard Clogg), *Balkanları Tahayyül Etmek* (Maria Todorova), *Felicia'nın Yolculuğu* (William Trevor), *Filistin Kurtuluş Hareketinin Kurucusu Hacı Emin El-Hüseyni* (Zvi Elpeleg), *Mara ile Dann* (Doris Lessing), *Ölümsüzlük ve Pilgrim* (Timothy Findley), *Salomé Ureña* (Julia Alvarez), *Osmanlı'da Hayırseverlik: Kudüs'te Bir Haseki Sultan İmareti* (Amy Singer), *Scipio'nun Düşü* (Iain Pears), *Çatalhöyük: Leopar'ın Öyküsü* (Ian Hodder), *Mitlerin Kısa Tarihi* (Karen Armstrong) ve *Penelopia* (Margaret Atwood) sayılabilir.

ÖZGÜN ADI Weight
© Jeanette Winterson, 2005 / Canongate Books Ltd, Edinburgh / Merkez Kitapçılık Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. (2005)

Bu kitabın yazarı olarak Jeanette Winterson'ın hakları, yazar tarafından, 1988 tarihli, Copyright, Design and Patent Act adlı yasa uyarınca beyan edilmiştir.

Her hakkı saklıdır. Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Genel Merkez: Barbaros Bulvarı, No: 125, Kat: 3,
34349 Beşiktaş / İstanbul
Yayınevi: Şehit Muhtar Cad. No: 38, Kat: 6, Taksim / İstanbul
Tel: 0212 237 45 02-03 Faks: 0212 237 45 04
www.merkezkitapcilik.com.tr

Genel Yayın Yönetmeni İlknur Özdemir
Editör Cem Alpan
Düzelti Devrim Yalkut

Kapak Tasarımı Zeynep Özatalay
Grafik Bilgi Erdoğan
Birinci Basım Ocak 2007, İstanbul
Genel Yayın 78 *Edebiyat Dizisi* 46
Isbn 978-975-9174-81-1
Basıldığı Yer Şefik Matbaası (0212) 472 15 00

Merkez Kitapçılık bir CİNER GRUBU kuruluşudur.

Jeanette Winterson

ATLAS'IN YÜKÜ

Mitoloji

Çeviren
DİLEK ŞENDİL

MK
MERKEZ KİTAPLAR

Mitler yaşamlarımıza yansıyan ve onlara biçim veren evrensel ve zamanı belirsiz öykülerdir – isteklerimizi, korkularımızı, özlemlerimizi irdeler, bize insan olmanın anlamını anımsatan anlatılar sunarlar. *Mitler* dizisinde dünyanın en iyi yazarlarından bazıları bir araya gelmekte, her biri çağdaş ve unutulmaz bir dille bir miti yeniden anlatmaktadır. Diziye katılan yazarlar: Margaret Atwood, Karen Armstrong, David Grossman, Viktor Pelevin, Alexander McCall Smith, Ali Smith ve Jeanette Winterson.

Yükü kaldıran Deborah Warner'a...

Tortul kayaç uzun zaman diliminde, tortuların üst üste biriktiği denizin dibinde oluşur.

Böyle bir oluşum geçiren kayalarda genellikle yatay tabakalar ya da ilk gelen tortunun en altta durduğu katmanlar görülür.

Her tabakada tortuların ilk oluşumu sırasında ölen bitkilerle hayvanların fosilleşmiş kalıntıları vardır.

Tortul kayaç katmanları bir kitabın sayfalarına benzer, her biri eşzamanlı bir yaşamı belgeler. Ne yazık ki belgeler yarım kalmıştır. Herhangi bir yerde gelişen tortulaşma süreci tortuların birikmediği ya da var olan tortuları aşındıran yeni dönemlerin kesintisine uğrar. Katmanlar kıvrılıp katlandıkça damar dizileri biraz daha silinir ya da tumturaklı jeolojik güçler tarafından tümüyle tersyüz edilir; aynı güçler dağ oluşumunda da sahnededir...

Tortul kayaçların katmanları bir kitabın sayfalarına benzer...

Her birinde eşzamanlı bir yaşam yazılıdır...

Ne yazık ki belgeler tamamlanmaktan çok uzaktır...

Belgeler tamamlanmaktan çok uzaktır...

İÇİNDEKİLER

11 Giriş

17 Öyküyü yeniden anlatmak istiyorum
23 Dünyanın Ağırlığı
33 Herakles
45 Düşünce Arısı
55 Üç Altın Elma
63 Çıkış Yolu Yok
69 Ama Geçiş Var
75 Kendi Sınırlarıma Güvenmek
79 Atlas'a Özel Mars
83 Dünyanın Kahramanı
91 Hav!
97 Sınırlar
103 Arzu
111 Öyküyü yeniden anlatmak istiyorum

Giriş

Tıpkı sevgili seçmek gibi, konu seçimi de kişisel bir karardır.

Kararı, evet dediğin ânı harekete geçiren nedenler daha derindir; tanıma. Seni tanıyorum; bir kez daha farkına varıyorum, yıllar önce bir düşte ya da başka bir yaşamda, belki de bir kahve köşesinde karşılaştığımızda.

Bu rastlantılar, bu işaretler, bu dönüşler konuyla bilinçdışında ilişki kurmaya başlar, bu bilinçdışı ilişki, gün ışığına çıkmak için uygun anı bekler.

Bir mit seçip hakkında bir öykü yazmam istendiğinde bu seçimi çoktan yaptığımı fark ettim. Daha telefon konuşması bitmeden dünyayı tutup eliyle havaya kaldıran Atlas'ın yaşadıkları canlanmıştı zihnimde. Böyle bir telefon almasaydım, bu öyküyü hiç yazmayacaktım belki de; fakat telefon etmişlerdi bana, demek ki öykü yazılmayı bekliyordu.

Yeniden yazılma. *Atlas'ın Yükü* öyküsünde sık sık yinelenen dil motifinin "öyküyü yeniden anlatmak istiyorum" olduğunu göreceksiniz.

Benimki yeniden uyarlamalarla dolu bir çalışma. Bildiğimizi sandığımız öyküleri alıp başka türlü aktarmak hoşuma gider. Yeni anlatımda başka noktalar vurgulanır ya da yeni eğilimler belirir, kilit öğelerin yeniden düzenlenmesi eldeki metne aşılanacak taze bilgiler gerektirmektedir.

Atlas'ın Yükü, Atlas'ın cezalandırıldığı ve Herakles'in dünyayı omuzlarından alarak onu bir süre rahatlattığı, bildiği-

miz öyküden epey farklılaşmıştır. Burada yalnızlığı, dışlanmayı, sorumlulukları, sırtlanan yükleri ve de özgürlüğü irdelemek istedim, çünkü benim uyarlamamın başka hiçbir yerde görülmeyen çok özel bir sonu var.

Kuşkusuz öyküyü doğrudan kendi duruşum ışığında yazdım. Zaten başka yolu da yoktu.

Atlas'ın Yükü, mitin bildiğimiz daha geniş çerçevedeki öyküsüyle, yeniden dile getirdiğim mitin çarpıştığı kişisel bir öyküye sahiptir. Bu kişisel öyküyü birinci şahsın ağzından anlattım, doğrusunu isterseniz hemen tüm çalışmalarımda birinci şahsı kullanırım, bu da özyaşamöyküsü sorgulamalarına yol açar.

Özyaşamöyküsü önemli değildir. Önemli olan özgün olması. Yazar kendini metne adamalı, birbiriyle uyumsuz öğeleri bağdaştıran kaynak olmalıdır. Yazma sürecinde hep bir şeylere maruz kalındığına, yara alınabildiğine inanırım, ama bu yazılanların itiraf ya da anı olduğu anlamına gelmez. Tümüyle gerçektir.

Şimdi toplu olarak insanoğlu "gerçek" diye adlandırdığı olaylara tüyler ürpertecek kadar açtır, bunlar televizyondaki realite şovları da olabilir, yalnızca düşük kaliteli belgesel gibi ağır aksak işleyen diziler de; ya da en iyi olasılıkla, eskiden imgelemin yer aldığı yeri dolduran gerçeklere dayalı programlar, biyografiler ve "gerçek yaşam" öyküleridirler.

Bu olgular özel yaşamların, yüce, şiirsel, maddi olmayan ve düşünen varlıkların dehşet içinde olduklarına işaret eder.

Bütün bunların karşısında benim gibi, öyküyü açıklanabilir özelliklerinden değil, mite dayalı niteliklerinden dolayı anlatmanın gücüne, ayrıca dilin bilgi iletmenin çok ötesine geçtiğine, Siegfried[1] gibi Ren nehrinin akıntılarına karşı kürek çekmek gerektiğine inanan bir yazar duruyor.

Mitler serisi, öykü anlatmanın, öyküleri kendileri için yeniden dillendirmenin ve onların içinde insanın doğasıyla ilgili kalıcı gerçekleri bulmanın eşsiz bir yolunu sunmakta.

---

1 Ren nehri kıyısında geçen Nibelungenlied Destanı'nda sözü geçen kahraman.

Elimizden tek gelen, birilerinin bizi duyacağını umut ederek öykü anlatmayı sürdürmek. Bitmek bilmeyen son dakika ve paparazzi haberlerinin gümbürtüyle yankılandığı karabasanlar görürken öteki seslerin de duyulabileceği umuduyla aklın ve ruhun yolculuğundan söz etmek.

Evet. Öyküyü yeniden anlatmak istiyorum.

Öyküyü yeniden anlatmak istiyorum

Özgür insan kaçmayı hiç aklına getirmez.

Başlangıçta hiçbir şey yoktu. Ne mekân ne zaman... evreni bana atsanız, tek elle yakalardım. Evren diye bir şey yoktu. Katlanmak daha kolaydı.

Bu mutlu son, on beş evren yaşı önce sona erdi. Tuhaf bir zamandı, benim de bildiklerim radyoaktif fısıltılardan duyduklarımdan ibaret; sessizliğin içinde avaz avaz bir çığlıktan geriye bir tek onlar kalmıştır.

İçinizde neler barındırıyorsunuz? Ölüler. Zaman. İç dünyanıza yansıyan bin yılların ışık oyunları. Her geçen dakika, hepinizin içinde, birkaç milyon potasyum atomu radyoaktif çürümeyle can veriyor. Bu atom olaylarına güç veren enerji, yıldız büyüklüğünde bir bomba yoktan var olup patladığından beri potasyum atomlarının içinde kapalı. Uranyum gibi potasyum ile radyum, sizi var eden süpernova patlamasının uzun ömürlü radyoaktif nükleer atığıdır.

Diğer bir deyişle, ilk ebeveyniniz bir yıldızdır.

O günlerde ortalık sıcaktan kavruluyordu. Eğer cehennem sevdiğimiz hayatın var olamadığı yerse, Cehennem orasıydı. Sönmek bilmeyen ateşler ve volkanik işkenceler, derin korkular olarak içimize işlemiştir. Cehennem; *olmamış olan; olmayan, olamayandır.* Bilim, yaşam başlamadan önceki yeryüzü diye adlandırır onu – Hadean dönemi. Gelgelelim yaşam başlamıştı, çünkü yaşam çoğalma yeteneğinden daha fazlasıdır. Sıvılaşmış lav yayıntılarında ve krater kayalarında yaşam yaşamaya hasretti. *İlk, yaklaşık, olabilir* olana. Ne Venüs'te. Ne Mars'ta. İlle de yeryüzünde.

Yeryüzü Gezegeni hayata o denli susamıştı ki onu elde etti.

Birkaç milyar yıl ileri gittikten sonra bir mucize oldu. En azından öyküyü değiştiren beklenmedik gerçeği ben böyle niteliyorum. Yeryüzünde bakteriyel yaşam sürmekteydi, ancak oksijen yoktu, üstelik oksijen ölümcül bir zehirdi. Derken, bir yıldız misali kendi içinde patlamaya hazır sessiz bir devrimle yeni bir bakteri türü, mor-yeşil bakteri (cyanobacteria) fotosenteze başladı – fotosentezin yan ürünü oksijendir. Yeryüzünün yeni bir atmosferi vardı artık. Gerisi tarihte yazar.

Pek öyle sayılmaz. Kambriyen dönemin iyimser özelliklerini sıralayabilirdim sizin için, çayırlarda biten papatyalar gibi dağların yükseliverdiğinden, ya da denizyıldızlarıyla ve karındanbacaklılarla dolu, düşü andıran Silur döneminden söz edebilirdim. Yaklaşık 400 milyon yıl önce yüzgeçleriyle pullarındaki tuzlu suları silkeleyen ilk kara hayvanları uçsuz bucaksız mercan kayalıklarındaki ılık gölcüklere tırmandılar. Triyasik ve Jura çağı dinozorlara aitti, cinayetin bu etkili silahları karabasanlar kadar çoktular. Sonra, üç ya da dört milyon yıl önce şüpheli ve yepyeni bir tür çıkageldi – şu gelen de ne, mamut ile insana benzer bir yaratık mı?

***

Yeryüzü şaşırmıştı. Kendine karşı hep acayip ve acemi davranırdı. Bir adımdan sonra hangisini atacağını önceden asla bilmezdi. Bir sonraki beklenmedik gelişmeyi hiç kestiremezdi. Riske atılmaya, rastlantısallığa, piyango kazanma olasılığına oynamaya bayılırdı. Biz unuturuz, ama o, sorgu sualsiz kabul ettiğimizin başarı öyküsü olduğunu hiç unutmadı. Başarısızlıklar ortadan kalkmıştır. Gün gibi ortada ve bu kadar kaçınılmaz görünen bu gezegen büyük ikramiyeden çıkan piyangodur. Yeryüzü, üzerinde kazanan numarayla mavi küredir.

Bir liste yapın. Çevrenize bakın. *Kaya, kum, toprak, meyve ağaçları, örümcekler, yılanlar, kurbağalar, balıklar, sığırlar, atlar, yağmur yağışı, gün ışığı, siz ve ben.* İşte adına hayat dediğimiz büyük deneyim. Bundan daha beklenmedik başka ne olabilir?

Yaşanmış bütün öyküler burada, alüvyonların, fosillerin içine hapsedilmiş. Dünyanın kitabı her yerde açılır, kronoloji yöntemlerden yalnızca biridir, üstelik en iyisi değil. Saatler zaman demek değildir. Radyoaktif kaya saatleri, içimizden çekilen DNA bile zamanı ancak bir masal gibi anlatabilir.

Evren bomba gibi patladığında kendi de bomba gibi tik tak etmeye başlamıştı. Yüz milyon yıl kadar sonra güneşimizin söneceğini, arkasından bütün ışıkların kararacağını ve artık okurken bizi aydınlatacak ışık olmayacağını biliyoruz.

"Bana zamanı anlat," dersiniz. Aslında, "Bana bir öykü anlat," diyorsunuzdur.

İşte size vazgeçemediğim bir öykü.

Dünyanın Ağırlığı

Babam Poseidon'du. Annem de Toprak Ana.

Babam, annemin vücudundaki keskin hatlara hayrandı. Çizdiği çizgilerle koyduğu sınırlar hoşuna giderdi. Ona karşı nerede durması gerektiğini bilirdi babam. Annem katı, kesin, biçimli ve somuttu.

Annem severdi babamı, çünkü sınır tanımazdı babam. Tutkuları gelgitler geçirirdi. Kasıp kavurur, durulur, seller yağdırır, kılıktan kılığa girerdi. Tufan adamıydı Poseidon. Gücü üstünden akardı. Anlaşılmaz bir adamdı, bazen sakin olsa da asla durağan değildi.

Annem de babam da hayat doluydular. Yaşamın *kendisiydi* onlar. Yaratılış onlara bağlıydı, hava ve ateşten önce de böyleydi. Besleyip büyütürlerdi. Bolluk yağdırırlardı. Birbirlerine dayanamazlardı.

İkisi de çabuk alevlenirdi. Babamın öfkesi çok belli ederdi kendini, anneminki daha dehşet vericiydi. Bir kaya kadar durgundu, ama öfke fışkırırdı. Bir çöl kadar sakindi ama yapısı kusurluydu. Annem odanın karşı köşesine bir tabak fırlattığında, bütün dünya duyardı şangırtıyı. Babam kimi anlarda fırtına gibi eserdi. Annemse homurdanıp kükreyerek, ta ki öfkesi yatışana kadar, günler, haftalar, bazen aylarca sallanırdı; koca kentleri üst üste katlar ya da insan türünün üzerine eriyik püskürtüler saçardı.

İnsanoğlu... geldiğini asla göremezlerdi. Pompeii'ye bakın. Hamamlarda görürsünüz insanları; iskemlelerinde otururlar, iskelet bakışları kavrulmuş yüzlerinde asılı kalmış şaşkınlığı ele verir.

Babam anneme kur yapınca annem onu bağrına basmıştı. Şakacı bir adamdı, sıcakkanlıydı, masmavi sığlıklarda annemi bekler, yanına sokulur, derken uzaklaşırdı, geri çekilmesi annemin kıyısına bir armağan bırakması demekti; bir mercan parçası, bir inci, rüya gibi sarmal bir deniz kabuğu.

Bazen uzun süre görünmediği olurdu babamın ve annem onu özler ve kıyıya vuran balıklar soluksuz kalırlardı. Derken yine, bu defa denizkızlarıyla birlikte çıkardı ortaya, çünkü onca gücüne rağmen babamın kadınsı bir yanı vardı hep. Nasıl ateş ile hava birbirinin karşıtıysa, toprak ile su da birbiriyle aynıdır.

Babam kendini ona gösterdiği için severdi annem onu. Annemin gezici aynasıydı babam. Ona dünyayı dolaştırırdı, dünya annemin ta kendisiydi, annem görsün diye tutup gösterirdi ona ormanlarının, yarlarının, kıyılarının ve yaban yerlerinin güzelliğini. Babamın gözünde annem hem cennetti hem de korku, ikisini de severdi. Birlikte hiçbir insanoğlunun ayak basmadığı yerlere giderlerdi. Bir tek onların gidebileceği, yalnızca onların var olabileceği yerlere. Babam nereye giderse gitsin, annem oradaydı; tatlılıkla kısıtlardı onu, önemli noktaları anımsatırdı; *toprak ve sular yeryüzünü kaplardı*. Yine de babam biliyordu, annemin tamamını kaplayamasa da babamın tamamı annemin ayaklarının altındaydı. Babam ne kadar güçlü olursa olsun annem kuvvetliydi.

Derken ben doğdum. Titanlardan biriydim, yarı-insan, yarı-tanrı, dev ırkın devi. Babamın, geri çekilmeden önce annemin üstünde bir gün bir gece yattığı bir adada doğmuşum. Babamın her bulduğu yarığa kendini akıttığı bu uzun süren ilişki sonucunda her ikisinin de ölümcül yanlarının bende toplanması kaçınılmazdı. Ben de babam kadar çalkantılıyım. Annem kadar da düşünceli... birden harekete geçerim. Hiç unutmam. Bazen bağışlayıcımdır, sevecen yanım belleğimi arındırır. Sevginin ne olduğunu bilirim. Sevme numarası yapmayı da. İyi huylu olmam nedeniyle kandırmam kolay olur. Erkek kardeşim Prometheus gibi ben de çizgiyi aştım diye ceza çekerim. O ateşi çalmıştı. Bense özgürlük uğruna savaştım.

Sınırlar, hep sınırlar.

Öyküyü yeni baştan anlatıp duruyorum, farklı çıkış yolları bulsam da duvarlar hiç yıkılmıyor. Hayatımın sınırları çekilmiş – burası, şurası, orası; şeklini değiştirebilirim ama ötesine geçemem. Bir tünel kazar, bir yol buldum sanırım, ama çıkışın sonu bir yere varmaz. Gerisingeri dönerim, kendimin sınırlarına dayanırım.

Vücut budur işte, sağ kalmak için gereken ne varsa içinde barındıran, mikrop türlerinin saldırısına yüreklilikle direnen kapalı kutu. Ancak sınırları çökünce zayıflayan, ama özgürlüğüne kavuştuktan sonra hiçbir işe yaramayan vücut. Sonunda dünyayla birleşerek elim kolum bağlanır.

İşte vücut bu, benim vücudum da dünyanın minyatürü. Kozmos benim – var olan her şey, aynı zamanda da hiç bu kadar dışarıda, bu kadar bir hiç olmamıştım. Hiçbir şey hiçliği sınırlamaz.

Hiçlik olmayacak bir niteliğe sahiptir. *Ağırdır.*

Öykümüz basit. Bir çiftliğim vardı. İçinde sığırlar yaşardı. Üzüm bağlarıyla doluydu. Kızlarım vardı. Ben Atlantis'te otururdum, zengin bir anneyle onurlu bir babanın kusursuz bireşimi. Titanlar kimseye boyun eğmezlerdi, gürlemeleri bize bir oyun gibi gelen Zeus'un önünde bile eğilmezlerdi.

Altın ve değerli taşlar istediğim zaman onları saklayan anneme giderdim, oğullarına düşkün anneler gibi o da üzerime titrer, bana gizli madenlerini, yeraltı mağaralarını gösterirdi.

Balinalar, limanlar ya da gözleri balıklarla veya kızlarım için incilerle dolu ağlar istediğimdeyse babama koşardım, bana saygı duyar, eşit davranırdı. Birlikte okyanus tabanında fokurdayan sıcak sulara dalardık. Balıkları yüzdürür, yunusları evcilleştirirdik. Kara da deniz de yuvamdı benim, Atlantis yok olduğunda içimi bir tür sevinç kaplamıştı. Onca kayıp annemle babamın kucaklaşmasıydı ne de olsa. Ben hiçbir şeydim. Hiçliğe döndüm. Öyle olduğunu dilerim.

Sınırlar, hep sınırlar ve sonsuz uzay özlemi.

Duvarla çevrili bir bahçe yaptım – bir *temenos*,* bir kutsal alan. Koca taşları kendi ellerimle kaldırıp üst üste dizdim, özene bezene, rüzgârın rahat geçmesi için aralarında ufacık boşluklar bıraktım keçi çobanları gibi. Kesiksiz bir duvarın çökmesi işten değildir. Annem uykusunda dönerken bile yapabilirdi bunu. Görülmez boşluklar bırakılarak sağlam örülmüş bir duvar, ona çarpan rüzgârın içinden geçmesine izin verir. Altındaki toprak sarsıldığında, o boşluklar sayesinde taşlar hareket eder, yerine yerleşir. Duvar ayakta kalır. Duvarın sağlamlığı taşlardan değil, taşların arasındaki boşluklardan gelir. Bu da bana pis bir şaka sanırım, çünkü benim onca çabama ve emeğime rağmen duvar hiçbir şeye dayanmaz. *Altını çizelim* – HİÇBİR ŞEYE.

Bu bahçe iyi bilinir. Kızlarım Hesperidler bakar ona, dört bir yanda *Hesperid Bahçesi* derler adına. Bildik meyvelerin yanında nadide yemişler bulunur. Annem, Toprak Ana Tanrıça Hera'ya düğün günü altın elma ağacı armağan etmişti, Hera ağacı öyle çok sevmişti ki benden ona bakmamı istedi.

Kimilerinin elmalar som altından dediği gelir kulağıma, bu nedenle iyi bakıldıklarını söylerler. Herkes değer verdiği şeylere başkalarının imrendiğini varsayar.

İnsanlar altını sever, onu arzular ve ona kendi canları gibi bakarlar, oysa yaşam herhangi bir madenden daha değerlidir. Anneme altın gerekmez, peki Hera altından ne bekler? Hiçbir şey, ağacın güzelliği yaşayan canlı olmasıdır. Elmaları ufacıktır, koyu yeşil yapraklarla örtülü meyve veren dallarından ananas kokulu pırlantalar sarkar. Ona benzeyen başka hiçbir ağaç bulunmaz. Bahçenin tam ortasında durur, yılda bir kez Hera gelip hasadı toplar.

Pek âlâ, pek güzel. En azından ben böyle sanıyordum, ta ki Hera bir gün karşıma öfkeden kudururken çıkıp türlü nedenlerle beni sindirene kadar.

---

* *Temenos:* Tapınma alanı. Bir tapınak da olabilir, kutsal olduğu varsayılan ağaçlık bir alan da. (ed.n.)

Kızlarım gizliden gizliye kutsal meyveden yerlermiş meğer. Kim suçlayabilir onları, karşılarında tatlı kokulu, dalları ağırlıktan sarkan bir ağaç, altında da yağan çiyle kaplı çimenler varken? Yalınayak dolaşıyorlardı, ağızları sulanmıştı. Genç kızdılar ne de olsa.

Ben bunda bir kötülük görmedim, ama tanrılar kendilerine ait şeylerde kıskançtırlar. Hera ağacın bekçiliğini yapsın diye yılan Ladon'u gönderdi, işte şimdi şurada, çöreklenmiş, yüz tane başını, onun iki katı çatallı dillerini çıkarmış, uyanık bekliyor. Ondan nefret ederim, annemin karabasanıdır, güne doğan yoğun bir karabasan.

Bahçeden kovulduğum zaman başıma bundan daha ağır bir ceza gelemezdi diye düşünmüştüm.

Yanılıyordum.

Tanrılarla titanlar arasında savaş olmasından kaçınırdık. Bu savaşın birkaç çeşitlemesi var. Kesin olansa, haklı gerekçenin haklı özre dönüşmesi. On yıl boyunca çarpıştık.

Kimileri Uranos'un oğlu olduğumu, erkek kardeşlerimle benim, özellikle de Kronos'un babama saldırıp iğdiş etmeyi tezgâhladığımızı söylerler. Doğrudur, Kronos, Uranos'un hayalarını kesmiş, gücünü almıştır. Ayrıca Kronos'un bir çocuğu olduğu da kesindir, o da babasını tahttan indirip tanrılar tanrısı olan Zeus'tur. Zeus'un iki erkek kardeşi vardı, Hades ile Poseidon; Zeus göğün efendisiyken Poseidon da dalgaların kralıydı, Hades ise altında yatanlarla yetiniyordu. Toprak insanoğluna bırakılmıştı.

Barış içinde yaşayan Atlantis'e saldıran insanoğluydu, Zeus da benim halkımı yok etmeleri için onlara yardım etti. Ben kaçtım, tanrılara karşı ayaklanmaya katıldım. Savaşın önderiydim, en çok kayba uğrayan ama korkacak pek bir şeyi olmayan da bendim. Kaybedecek bir şeyi olmayan biri neden korkabilir?

Uzun süren çarpışmalarda çoğumuz can verdik, annem sıra dışı gizli özelliğiyle Zeus'a zafer sözü vermişti. Titanlardan sağ kalanlar, canlı barındırmayan soğuk kayaları ölümden de beter olan Britanya'ya sürüldüler. Olağanüstü gücüm nedeniyle bana dokunmamışlardı.

Kendi cezamı çekmeme göz yumulmuştu bir anlamda.

Nedeni toprağı sevmemdi. Yeryüzünün denizleri beni korkutmazdı çünkü. Gezegenlerin konumlarını, yıldızların izlediği yolu öğrenmiştim ne de olsa. Kuvvetli olduğum için ceza olarak Kozmos'u omuzlarımda taşıyacaktım. Bütün dünyanın, hem göklerin hem derinliklerin yükü omuzlarıma binmişti. Ne varsa hepsi benimdi, ancak hiçbiri benim buyruğumda değildi. Bana yüklenen akıl almaz sorumluluk buydu. Varoluşumun sınırları.

Ya arzularım?

Sonsuz uzay.

Cezamın verileceği gündü.

Tanrılar toplandılar. Kadınlar solda, erkekler sağda. İşte Artemis, çalıştırdığı kaslı vücudu, arkada topladığı saçlarıyla benimle göz göze gelmemek için elindeki yayla oynuyor. Arkadaştık onunla. Birlikte avlanırdık.

İşte Hera, küçümser, soğuk tavırlarıyla orada. Umurunda bile olmazdı. Yeter ki ona dokunulmasın.

Şurada da Hermes, ikircikli, solgun görünüyor, beladan hiç hoşlanmaz. Yanında da Hephaistos duruyor, Hera'nın sakat oğlu, hırçın ve topal, ama altın işleme ustası olduğu için katlanırlar ona. Tam karşısında da karısı Aphrodite; kocasının vücudundan iğrenir. Aphrodite'yi hepimiz duymuşuzdur, ona kız oğlan kız gibi davranırız. Bana gülümsedi. Bunu göze alan olmamıştı, ondan başka.

Zeus kararı okudu. *Atlas, Atlas, Atlas*. Adımdan da belli, bilmem gerekirdi. Adım Atlas benim, "çile çeken" anlamına gelir.

Başımı eğip sol ayağımın üstüne çökerek sağ ayağıma dayandım. Başımla selam vererek teslim olurcasına ellerimi uzattım, avuçlarım yukarı bakıyordu. Teslim olmuştum galiba. Onların biçtiği yazgıdan kaçacak kadar güçlü biri var mı? Olması gerekenden kim kaçabilir?

Söz söylenmişti bir kere, arabaya koşulmuş atlarla öküzler diskli pulluk çeker gibi Kozmos'u peşlerinde sürüklemeye koyuldular. Dev küre sonsuzluğu sürerken zamanın parçaları da yerinden oynuyordu. Kimi toprağa düştü, öngörüyle önseziyi armağan ettiler. Bazısı göklere savrulmuştu, geçmişle geleceğin birbirinden ayırt edilemeyeceği kara delikleri açtılar. Zaman baldırlarıma, butlarımdaki sinirlere sıçrıyordu. Başlangıçtan önceki dünyayı hissediyordum, gelecek mimlemişti beni. Hep burada olacaktım.

Kozmos yaklaştıkça sıcaklığı sırtımı yakıyordu. Dünya ayağımın altına yerleşmişti, hissediyordum.

Derken sessiz sedasız yer ve gök yuvarlanarak üzerime kıvrıldı, onları omuzladım.

Soluk alamıyordum. Başımı kaldıramıyordum. Azıcık yer değiştirmeyi ya da konuşmayı denedim. Dilim tutulmuştu, bir dağ kadar suskundum. Çok geçmedi, adımı Atlas Dağı koydular, gücümden değil suskunluğumdan dolayı.

Boynumun yedinci omuru sızım sızım sızlıyordu. Vücudumdaki yumuşak dokular çoktan sertleşmeye başlamıştı. Hayatımın iğrençlikleri hayatımı benden alıyordu. Zaman Medusa olmuştu bana. Zaman beni taşa çeviriyordu.

Böyle taş gibi kaskatı ve hareketsiz ne kadar sürüdüm bilmiyorum.

***

Sonunda kulağıma sesler gelmeye başladı.

Dünyanın kulaklarıma yakın durduğu yerde her şeyi duyabildiğimi fark ettim. Konuşmaları, papağanların cıyaklamalarını, eşeklerin anırmalarını duyuyordum. Yeraltı sularının coşkusu, yakılan ateşlerin cızırtısı geliyordu kulağıma. Her sesin bir anlamı vardı; çok sürmedi, dünyanın şifresini çözmeye başlamıştım.

Dinleyin, burada bir köy var, yüz kişi yaşıyor içinde, gün ağarırken sığırlarını önlerine katarak çayırlara götürür, ak-

şanı olunca da evlerine geri getirirler. Aksak bir kız kovaları taşıyor omzunda. Kovaların düzensiz tıngırtısı yüzünden topallayarak yürüdüğünü biliyorum. Ok atan bir çocuk var – yüzeyi kumaş kaplı bir hedefi vuruyor, pata küte! Babası şarap testisinin tıpasını çıkarıyor.

Kulak verin, filin tekini peşindeki bir öbek adam kovalıyor. Az ileride bir peri ağaca dönüşüveriyor. İç çekişleri ağacın özsuyuna dönüşüyor.

Birisi dağın eteğindeki taşlıklardan yukarı tırmanıyor. Ayağındaki postallar bastığı yeri gevşetiyor. Tırnakları aşınmış. Keçi otlarının üstüne devriliyor yorgun argın. Derin derin soluyarak uykuya dalıyor.

Dünyanın başlangıcını duyabiliyorum. Zaman, benim için geri sarıyor. Eğreltiotları yattıkları daracık yerde silkinip kıvrılarak doğruluyorlar. Canlanan su birikintilerindeki kabarcıkları duyuyorum. Yalnızca bu dünyayı taşımakla kalmadığım, olası bütün dünyaları omuzladığım dank ediyor kafama. Dünyayı hem zamanda hem de uzayda taşıyorum. Dünyanın yanlışlarını, ulu yanlarını sırtlamışım. Gerçekleşmiş olayların yanında olası yaşanacakları da.

Dinozorlar saçlarımın arasında ağır adımlarla gezinirken, volkanik patlamalar yüzüme fışkırırken, katlanmak zorunda olduklarımın bir parçası olduğuma ayıyorum. Artık ne Atlas var ne dünya, var olan Dünya Atlası. Beni gezip dolaşın, kıtalardan oluşuyorum ben. Çıkmanız gereken yolculuğum ben.

Dinleyin, dünyayı elinde taşıyan adamın öyküsünü anlatıyor biri. Herkes kahkahalarla gülüyor. Sarhoşlarla çocuklardan başka kimse inanmaz ona.

***

Kimse, kendine doğru gelmeyen bir şeye inanmaz. Ben de kendime inanmasaydım keşke. Geceleri uyur, sabah olup da uyandığımda gitmiş olmayı umut ederim. Asla gerçekleşmez bu. Bir dizim önde, bir dizim kıvrık, dünyayı elimde taşırım.

Herakles

Herakles kulak kabarttığı gölgeliklerden çıktı.

İşte geliyor Dünyanın Kahramanı, aslan postuna bürünmüş, zeytin dalından sopasını sallıyor elinde.

"Bir içki içsene Atlas, yaşlı küre seni. Hepimizin sırtında yükler var. Senin cezan evreni yukarıda tutmak. Benim cezam beş para etmez birine hizmet etmek."

"Kabahat kimde?" dedi Atlas. "Baban Zeus'ta değil, ama analığın Hera'da."

"Kabahat deme istersen, alınyazısı derler buna," diye konuştu Herakles. "Senin adının anlamı 'çile çeken,' benimkininse 'Hera'nın zaferi,' eh, bu koşullarda bir damla da olsa özgürlük sayılır. Hangi kadın sever kocasının piçlerini? Ben Zeus'un oğluyum, ama annem Alkmene ölümlüydü. Hera kandırılarak beni emzirmeye zorlanmıştı. Hiç sevinmemişti buna. Kadınlar memelerinde yabancı istemezler."

"Seni öldürsün diye bir yılan yollamıştı."

"Beşiğimde boğuvermiştim onu. Hıncımı saklayamayacak kadar küçüktüm."

"Sonra da Hera çıldırttı seni."

"Bir kadın yüzünden deliren erkeklerin sayısı çok."

"Buraya bir tek kaçıklar gelir."

"Yardımın gerek bana."

Yardım. Dünyanın menteşesindeki yardım çıkagelir. Gök ve yer her zaman kıvrılarak birbirlerinden uzaklaşır, ama burada koyun koyuna yatarlar. Bu ikiyüzlülük ortamında o gelir yardıma, ikiyüzlü insan, içindeki tanrı, insan kılığına girmiştir.

"Ne tür bir yardım?"

"Uzun bir öykü."
"Benim hiç acelem yok."
"Peki," dedi Herakles, "madem vaktin var, anlatayım."

İnsanlar yaratılıştan vefasızdır. Bu onların kusuru değildir, çünkü doğa onları kusurlu yarattı diye suçlanamazlar. İnsanın sadakatsizliğine sövüp saymak suyun ıslak olmasından yakınmaya benzer. Hangi tanrı ya da insan sahip olduklarından hoşnuttur? Eğer yetinseydi, tanrıdan ya da insandan daha önemsiz olurdu.

Alkemene güzel bir kadındı, Zeus onun kocasının kılığına girerek ayla ayaküstü anlaştı, otuz altı saat süren bir gece boyunca Alkemene'yle koyun koyuna yattı. Kadına zevk verdi, o zevkin meyvesi bir oğla dönüştü. Hera'nın gazabından korunayım diye beni hemen emzirmesi için kandırdı onu, böylece ölümsüz oldum. Hera canımı yakabilir, ama bana zarar veremez. En çok hoşuna giden beni aşağılamaktır.

Tanrıça bile olsa kadındır ne de olsa.

Gençliğimde kendini beğenmiş biriydim – her şeyi öldürdüm, gerisini toz duman ettim, kalanı da yedim. Derken Hera beni çıldırtmaya karar verdi, delilik anında öz çocuklarımdan altısını ikiye yardım, bundan pişmanım şimdi, sonra da adlarını bile bilmediğim bir çadır dolusu insana kıydım. İyi bir davranış değil, Atlas; üstelik her zaman kendi ilkelerim vardı, körkütük kafayı bulduğumda bile şaşmazdım onlardan, böylece akıllanıp bağışlanmak için Delphoi'ye gittim. Oradaki bakıcı kadın kendimi Eurystheus'un hizmetine adamamı buyurdu bana. Evet, şu uyuşuk ahmak, tatarcık beyinli, ekşi suratlı Eurystheus. Kefaret ödeyecektim, anlarsın. On iki yıl boyunca o ne isterse yapacaktım. Onun güçsüz, benim güçlü olmamın hiçbir anlamı yoktu. Dilersem onu tükürüğümle boğabilirdim oysa. Efendim o benim. Onun şanı için Nemeia aslanını öldürdüm, Hydra'yı ortadan kaldırdım, Artemis'in altın geyiğini yakaladım, dünyanın en büyük yabandomuzunu alıkoydum, Augias'ın ahırlarını temizledim, insan yiyen Stymphalos kuşlarını kaçırdım, Girit boğasını kovdum, Diomedes'in etobur atlarını evcilleştirdim, Amazonlar kraliçesi Hippolyte'in kemerini belinden çı-

kardım, Geryoneus'un büyük sığır sürülerini eve getirdim, şimdi de on birinci işimi yapmak üzere burada senin yanındayım.

Meyve.

Sana beni küçük düşürmek istediğini söylememiş miydim? Hangi kahraman meyve peşinde koşar?

Bak, Atlas, eski dağım, eski dostum, Hera'nın elmalarını bulmam gerek – Zeus ile evlendiklerinde senin ananın ona armağan verdiği şu özel elmaları. Senin meyve bahçende onlar, değil mi? Anahtarı sende mi hâlâ? Şu lanet olası Hesperidlere bırakmadın, değil mi? Dinle, Atlas, kızlarına yaltaklanmayı hiç düşünmüyorum, bu aralar kadınlardan uzak duruyorum – dikkatimi toplamalıyım, biliyorsun. Yeri gelmişken, kulağıma çalındı, öteki kızın Kalypso, şu budala Odysseus'u mağarasına kapatmış, gitmesine izin verecek mi acaba? Hayır, vermeyecek. Hera bile kurtaramaz o adamı. Odysseus kolay kolay tutulmaz, yağlı bir yabandomuzu gibi kaygan, fakat Kalypso'nun da elleri kıskaçlardan farksızdır hani. Şunu da söylemeden edemeyeceğim, senin kızların var ya çiçek açmışlar artık. Onları evlendirsen iyi olacak.

Neyse, konumuza dönelim, Atlas. Eğer anahtar *sendeyse*, oraya uğrayıp bir, iki, hadi üç diyelim, ne olur ne olmaz, eski arkadaşın Herakles için üç altın elma koparır mısın? Sen gidip gelene kadar ben dünyayı alırım omuzlarından. Bak sana güzel bir teklif.

Atlas ses çıkarmadı. Herakles kırbadan bir yudum şarap çekti, sonra ona uzattı, sırayla içerlerken devin yüzünü seyrediyordu. Herakles hergeleydi, kendini beğenmişin tekiydi, ama hayatta Atlas'ı yükünden kurtaracak tek adamdı. İkisi de biliyordu bunu.

"Ladon elma ağacına dolanmış yatar," diye anlattı Atlas. "Korkarım ondan."

"Ne, şu iğrenç yılandan mı? Şu yüz başlı katilden mi? Her dili bir soru işareti, her yanıtı yaramaz bir tıs. Ladon canavar değil, turistleri çeken bir yaratık."

"Ondan korkarım," diye yineledi Atlas.

"Bak, anlatayım," dedi Herakles, "ben Ladon'dan çok daha kötüleriyle karşılaştım. Hydra'yı ele alalım, bir *solucandı* o dişi. Başını ezerdin, hemen yeni bir tane daha çıkarırdı karşına. Evlilik gibi. Bunun arkasından cehenneme inip oradaki aptal köpeği oradan çıkarmam gerekiyor, adı neydi, Kerberos mu? Üç başı, bir yığın dişi olan hani. Ölülerin mektup almamasına şaşmamalı; kapıda öyle bir köpek varken kim mektup getirecek? Onun da icabına bakacağım ama, Girit boğasına haddini nasıl bildirdim? Gözlerinin içine bakmalısın, Atlas, onlara kimin efendi olduğunu göstermelisin."

Atlas, "Ladon'un iki yüz gözü var," diyecek oldu.

"İki bin olsun, iki milyon olsun, karşında Herakles var dostum, tasalanma sen. Gidip onu öldüreceğim, gelirken de yiyecek bir şeyler getiririm bize."

Yola koyulur dünyanın kahramanı, zeytin dalından sopası kadar kalın kafalı. Şaka mı bu adam, yoksa tanrı mı? İkiyüzlülüğü gücü, aynı zamanda onun yıkımı. O bir şaka ve de *bir tanrı. İkisinden biri onun ölümü olacak. Acaba hangisi?*

***

Herakles Hesperidlerin bahçe duvarından atladı. Anahtar yanındaydı, ama kilit paslanmıştı ve Atlas'ın malına haydut gibi girmenin de akıllıca olmadığını düşündü.

Bahçe sık ve azman bitkilerle örtülüydü. Herakles ışıltılı alana doğru otlara basarak ilerledi, Hera'nın ağacının dalları meyve doluydu.

Ladon ağacın altında duruyordu. Çöreklenmişti. İnsan dilli bir ejderdi Ladon. Sürüngene dönmüş bir insan, soğukkanlı ve huysuz.

Herakles, Ladon'a seslendi.

"Sen misin zehir torbası?"

Ladon gözlerinden altmış beşini açtı, ama kılını kıpırdatmadı.

"Bana ölü taklidi yapma, Ladon. Canlan biraz."

Bir kıpırtı oldu. Ladon'un pullarından ses geldi. Başın-

dan gür çembalo sesi çıkıyordu, ama pulların daha küçük ve daha uzun olduğu kuyruğuna doğru çıkan ses, zil ya da üç köşeli çalgıyı –triangel– andırıyordu. Herakles'e çıngırdadı.

"Kızlar bahçeyi pek biçmemişler, ne dersin?" dedi kahramanımız kule boyunda yükselen otlara bakarak. "Buraya nicedir kimse ayak basmamış."

Ladon'un yanıtı, "Yalnız yaşıyorum," oldu.

"Bense hiçbir yerde yaşamıyorum," diye karşılık geldi Herakles'ten. "Yıllardır yollardayım."

"Haberim var," dedi Ladon.

"Ya, ne duydun peki?" derken, Herakles, umursamaz görünmeye çalışıyordu.

"Tanrıları kızdırdığını."

Herakles kafa tuttu: "Abartmışlar. Hera beni sevmez. Hepsi bu kadar."

"Senden nefret eder," dedi Ladon.

"Pekâlâ. Benden nefret eder. Ne olmuş yani?"

"Bu onun ağacı. Bu elmalar da onun."

"Buraya gelişimin nedeni bu."

"Lanet edilirsin."

"Zaten lanet edildim. Bundan daha kötüsü olabilir mi?"

"Evine git, Herakles."

"Evim yok benim."

***

Ladon sağılıp korkunç gövdesini kutsal ağaçtan çekerken havaya doğru yükseldi. Yüz ağzından zehir akıyordu. Gözleri geleceği okurcasına parladı. Herakles, işte bu akan zehir diye geçirdi içinden, ya da bir sonraki. Hera'nın memesinden süt almıştı, er geç zehir olarak ona geri vereceğini biliyordu Herakles. Daha annesinin pöstekisinde uyuyan bir bebekken de biliyordu bu kadarını, Hera onu öldürsün diye mavi yılanı göndermişti yanına. Herakles onu boğmuştu, o günden beri de taslardan uzak durur, tanrılara adanan içkiye yaklaşmaktan sakınırdı. Hydra'yı alt etmişti. Ladon'u da halledecekti. Kendi ölümü bugün olmayacaktı. Ama öleceği-

nin farkındaydı. Bazen, hayat ne tuhaf diye geçerdi aklından, ölümden kaçınarak geçen bu hayat.

Herakles bahçeyi ot bürümüş olmasından yararlanarak, öfkesi burnunda onu arayan Ladon'dan saklandı. Yılan uzun çimenlerin arasında, el değmedik sarmaşıklarda ve çatkılarda kayarak ilerlerken Herakles daha da arkalara, duvara, okuyla yayını bıraktığı yere doğru çekilerek bahçenin ortasından uzaklaşmıştı.

Yayını gererek sımsıkı yere bastı.

"Buraya gel Ladon, seni sürüngen!"

Yılan şahlanarak daha da yükseldi, ama böyle yapınca yumuşak gerdanı Herakles'in okuna hedef olmuştu. Çakmaktaşı boynuna saplandı, oracıkta can verdi, gözkapaksız gözleri buğulandı, çenesi sarktı.

Herakles, yılanların yakalanmaktan kurtulmak için ölü taklidi yaptıklarını bilirdi, usulca Ladon'un gövdesine yaklaştı, zırhlı kuyruğuna hızla vurarak ucunu kopardı. Pulları kalkan gibi kalındı. Herakles'in üzerinde zırh yoktu, uzun zaman önce tereyağından kıl çekercesine Nemeia aslanından yüzdüğü posta sarınmıştı.

Bir an için ölümle ölüm arasında kalan Herakles önünde duran Hera'yı fark etmemişti. Ansızın terli teninde bir yağmur damlası hissetti. Başını kaldırdı. Karşısındaydı tanrıça. Belalısı, korkulu rüyası.

Hera güzel bir kadındı. Öyle güzeldi ki, Herakles gibi bir haydut bile keşke tıraş olsaydım diye hayıflandı. Ayna olmasa da suretini gösterdi ona Hera, dolgun kasları yara bere içindeydi Herakles'in. Ondan korkuyordu, aynı zamanda da arzuluyordu onu. Erbezleri kamışının iki yanında bir çift körük gibi kabarıp kabarıp sönüyordu. Hera'nın ırzına geçmeye can atıyordu ama, gözü yemiyordu. Tanrıçanın gözlerinden nefret ve tatlı bir tiksinti yansıyordu.

"Her şeyi öldürmen mi gerekiyor, Herakles?" diye çıkıştı.

"Ya öldürürsün ya öldürülürsün. Beni suçlama," diyerek kendini savundu Herakles.

"Başka kimi suçlayayım?"

"Kendini suçla, geber büyüleyici kadın, bunların hepsini sen başlattın."

"Hepsini başlatan kocamın üçkâğıtçılığı ve gaddarlığı."

"Beni çıldırtıyorsun."

"Senden öz çocuklarına kıymanı istemedim ben."

"Deli bir adamın mantığı olmaz."

"Gaddar bir adamın da yüreğinde merhamete yer olmaz."

"Sen benim alınyazımsın, Hera, bil bakalım ne diyeceğim? Tamamen seninim ben."

"Tanrının alınyazısı yoktur. Sen asla ölümsüz olmayacaksın, Herakles, insan yanın çok fazla."

"Beni sen emzirdin, babam da Zeus. Ölümsüz olmak için yeter bunlar."

"Yeterli olmak yetmez. Şimdi şuracıkta canını alabilirim."

"Al o zaman. Korktuğumu mu sanıyorsun?"

"Kendi sonunu sen kendin getireceksin, Herakles."

"Ama sen de bana yardım etmek için orada olacaksın, değil mi, Hera?"

"Beni alınyazın diye görüyorsan, bunun nedeni kendi gücün olmaması."

"Hiçbir insan benim kadar güçlü olmamıştı."

"Hiçbir insan senin kadar zayıf olmamıştı."

"Bilmece gibi konuşuyorsun, kadınlar gibi."

"O zaman daha basit söyleyeyim, insan gibi. Dünya hiçbir kahramanı yok etmez. Onun ödülü kendi canına kıymasıdır. Yoluna çıkan bir şey değil, sensin kendini yok edecek olan, Herakles.

Hera sokuldu, olanca narinliğiyle, parıldayan saçları, süt beyazı kollarıyla Ladon'u tüy misali yerden kaldırdı, göğe doğru fırlattı, Yılan takımyıldızı orada sonsuza dek kalacaktı.

Hareket edince göğüsleri açıkta kalmıştı.

"Peki, Herakles, neden almıyorsun elmalardan?"

Herakles yaklaştı, parmağını Hera'nın meme ucuna değ-

dirdi. Parmağının ucunda sertleştiğini, sulandığını hissediyordu, bir daha dokundu başparmağıyla, çevresini okşadı. O memeleri emmek istiyordu.

Hera elini eline uzatmıştı. "Elmaları al, Herakles."

Herakles hatırlamıştı. Bir adım geriledi. Taşyürekli Hera gülümsüyordu. Elmaları kendi eliyle koparmaması konusunda uyarılmıştı Herakles. Onları ağaçta bırakmalıydı. Koparacak olan başka biri olmalıydı.

Geriye çekildi Herakles. Hera'nın memeleri sere serpe açılmıştı. Neden şimdi ölmesin, kaçınılmazı biraz olsun zevkle göğüslemesin? Pekâlâ sahip olabilirdi ona, kamışını içine daldırabilirdi, Hera da canını alırdı onun. Nefretinin mağarasında can vermiş olurdu, böylece Hera da ölüşünü hissetmiş olacaktı. İçinde yaptığı son hamleleri hissedecekti.

Elini kamışına götürüp aşağı yukarı okşamaya koyuldu Herakles. Hera seyrediyordu onun sert, deneyimli eliyle bir düzineyi bulan küçük, hızlı darbelerle kendini getirmesini; tam boşalmak üzereyken dudaklarına bir öpücük kondurup uzaklaştı.

Gece.

Ladon'un izi hâlâ çimenlerin üzerindeydi. İmgesi de yıldızların arasında parlıyordu. Herakles kutsal ağacın altına oturmuştu bir başına. Yolculuğa aklı ermiyordu artık, daha doğrusu bir yolculuğa *çıkmış* olduğunu anlamıştı. Bugüne kadar görevini yerine getirirken bir önceki ya da bir sonraki işini aklına bile getirmezdi. Başa çıkması gerekenle yüzleşir ve yoluna giderdi. Yapması gerekeni yapardı, ne bir eksik ne bir fazla. Bu onun alınyazısıydı. Yazgı sorgulanamaz ya da üzerinde kafa yorulamazdı.

Bugün farklıydı. Bugün ömründe ilk defa ne yaptığını düşünmüştü. Kim olduğunu merak etmişti.

Ladon ona evine gitmesini söylemişti. Gitseydi ne olacaktı peki?

Bahçeden çıkıp gitse ve uzaklaşsa... bir gemiye biner, adını değiştirirdi. Herakles'i geride bırakırdı, izdüşümü ka-

lırdı geriye, tıpkı Ladon'unki gibi çimenler büyüdükçe kaybolan.

Demir çubuğu bükercesine geleceği de bükseydi, olmaz mıydı? Kendi alınyazısından kendini çekip kurtararak, alınyazısını başka yere kıvıramaz mıydı? Hem neden dev bir öküz misali kımıldamadan, sanki olduğu yerde çekiyordu hayatın çilesini? Neden Hera'nın boyunduruğuna koşulmuştu? Derken ilk kez aslında kendi boyunduruğuna koşulduğunu düşündü.

Başını kaldırıp yıldızlara baktı. Yengeç takımyıldızı vardı tepede, Hera'nın yukarı gönderdiği düşmanlarından biriydi o da. Hydra'yı hırpaladığı sırada dev bir yengeç ayağından ısırmıştı Herakles'in. Yengeci ayağının altında ezmişti ama acısı dinmek bilmiyordu, sonsuza dek ele geçirilmez düşmanı ona doğru göz kırpıyordu.

Kanser, baş belası Yengeç. Evin Zodyak işareti.

"Evine git, Herakles..." ...hayır, evine asla gitmeyecekti. Çok geçti artık.

***

Herakles ağacın altından kalktı, Ladon'un budanmış kuyruğunu alarak bahçe duvarından atladığı gibi Atlas'ın yanına seğirtti. Giderken yolda uyuyan bir orman domuzunu yakaladı, pişirip yerler diye onu da yanında götürdü. Dış görünüşü hâlâ Herakles'e benziyordu, sözünü esirgemeyen, tetikte, dosdoğru, gamsız. İçiyse paramparçaydı –kuşku kemirdiği için değil–, yapması gerekenden kuşkusu yoktu, ama bir nokta vardı aklının almadığı. *Ne* yapacağını biliyordu da, *neden* olduğunu bilmiyordu artık.

Düşünce Arısı

Yıldız yağmuru altında karınlarını doyururlarken Herakles Atlas'a böyle der.

"Neden bunu yapıyoruz, arkadaşım?"

"Ne yapıyoruz?"

"Sen Kozmos'u taşıyorsun, ben de on iki yıldır yılanlarla boğuşup meyve çalıyorum. En güzeli Amazonlar kraliçesi Hippolyte'yi kovalamaktı, ama onu yakaladığımda benimle ilgilenmedi bile. Başına buyruk kadınlar öyledir. Hangisi daha kötü bilmiyorum – sabahtan akşama kadar karşında el pençe divan duranlar mı, yoksa seni hiç umursamayan kaltaklar mı?"

"Hippolyte'ye ne oldu?"

"Öldürdüm elbet."

"Bir zamanlar tanışmıştım onunla."

"Affedersin, arkadaşım."

Suskunluk çöktü. Atlas sessiz kalmıştı. Herakles kırbadan bir yudum daha şarap içti. Kafa yormak istemiyordu. Düşünce eşekarısı gibiydi. Kulağının dibinde vızıldıyordu ona.

"Diyeceğim şu, Atlas, neden böyle?"

"Nedeni yok," dedi Atlas.

"İşte sorun da bu," diye karşılık verdi Herakles. "Bir neden olmalı, ya burada, ya şurada, ya da orada," derken vızıltıyı kesme çabasıyla başına vurmaya başladı.

Atlas aldı sözü:

"Dünyanın altında böyle iki büklüm dururken insanların bütün sorunları gelir kulağıma, onlar kendi paylarına düşeni sorguladıkça, her şeyin boş olduğunu daha çok anlarım.

Yarına plan yaparlar, geceleyin ölüverirler. Doğuran bir kadının acılı iniltilerini duyarım, çocuğu ölü doğmuştur. Tutsak edilmiş bir adamın içine düştüğü dehşeti duyarım, derken ansızın salıverilir. Mallarıyla kıyıdan evine dönen gezgin bir tacirin başına gelenleri öğrenirim, haydutlar üzerine çullanıp varını yoğunu almışlardır. *Neden* diye bir şey yok. Olan bir tek tanrıların istediği ve insanın alınyazısı."

"Dünyanın en güçlü adamıyım ben," dedi Herakles.

"Beni saymazsak..." diye ekledi Atlas.

"Ama özgür değilim..."

"Özgürlük diye bir şey yok," diye anlattı Atlas. "Özgürlük var olmayan bir ülke."

"O evdir," dedi Herakles. "Eğer olmak istediğin yer evinse."

Herakles daha sonra kafasındaki karanlık düşünceleri kovmaya çalıştı.

"Demek kendini benden güçlü görüyorsun, öyle mi Atlas? Afrika'yı kamışının üstünde dengede tutabilir misin?"

Atlas kahkahalarla gülüyordu, böyle derin bir sarsıntı yeryüzü için talihsizlik olurdu. Herakles çoktan kamışını çıkarmış, harıl harıl onu dikmeye çalışıyordu.

"Hadi, şunun üstüne koysana. Bütün kıta öpsün onun başını."

"Sen kafayı buldun," diye çıkıştı Atlas.

"İkindiyin Hera'yı gördüm. Tanrım, ne fındıkkıran ama!

Samanyolu'nun sütümsü yoluyla ilgili öyküyü bilir misin, Hera beni emzirdikten sonra ağzımdan fışkırttığım sütün o yola saçıldığını? Aslında süt değildi o, bu malzemeydi, ama o bunu kimseciklere söylemeyecek kadar mağrur bir kadın."

Herakles boşalmak üzereydi. "Bununla Himalayalar'a kar yağar, ne dersin ahbap?"

Arkasına yaslandı, menisini yıldızlara fışkırttı. "Hadi Atlas, sıra sende."

"Ellerim dolu."

"İstersen ben yaparım senin için – arkadaş arkadaşa."

"Çok yorgunum."

"Kız gibi konuştun şimdi."

"Dünyayı eline almayı bir dene de görelim."

"Söyledim ya, yarın yapacağım. Burnumla kaldıracağım hem de, foklar gibi." Derken horlamaya başladı.

Atlas, "İyi geceler, Herakles," dedi ama berikinden ses çıkmadı.

Herakles'in horultusu, Atlas'ın hep yaptığı gibi, bir saatliğine olsun onun bir parçası olmayı dileyerek baktığı aşağıdaki dünyada gümbürdüyordu.

Gün ağardığında sıra Herakles'in verdiği sözü sınamaya gelmişti. Merak ettikleri, Herakles'in Kozmos'u düşürmeden Atlas'ın elinden nasıl alacağıydı. Bir süre tartıştıktan sonra Herakles'in Atlas'ın sırtına doğru tırmanıp yılan gibi tutunmasına ve dünyayı onun omuzlarından çekip almasına karar verdiler.

Her şey yolunda gidiyordu, ancak tanrılar yataklarında sallanmış, kasaba büyüklüğünde bir göktaşı yeryüzüne çarpmış, Sicilya'nın bir ucunu koparmıştı.

Atlas gövdesindeki koca yükten kurtulup hafiflediğini hissediyordu, yüzü nar gibi kızarmış, kasları taş gibi kaskatı kesmiş Herakles'e dönerek teşekkür etti.

"Alışırsın, zamanla kolaylaşır," dedi Atlas.

Herakles'in tek diyebildiği, "Git de elmaları getir," oldu.

***

Atlas bacaklarıyla belini ovuşturuyordu. Dik durmanın nasıl bir şey olduğunu unutmuştu. Kollarını başının üstüne kaldırarak gerindi, sertleşmiş eklemlerinin çatırdadığını duyuyor, sırtı ve omuzlarındaki yassı kasların yavaşça gevşemesinin tadını çıkarıyordu. Gökleri arşınladı, yıldızlara tekme attı. İnsan nasıl sisin içinden yürüyüp çıkarsa o da bulutlardan aşağı öyle iniyordu. Yeniden yeryüzündeydi.

Boyaları kabarmış ağır ahşap kapıyı açtığında, biraz olsun keyfi yerine gelmişti Atlas'ın. Zamanın yok etmeyi başaramadığı şeyin üstesinden Herakles ile Ladon gelmişlerdi. Yer kavrulmuş, yılanın akıttığı alevli ağıyla kirlenmişti. Herakles'in tekme vurduğu yerde duvar çökmüştü. Kayısıları duvara alıştıran yapay bitkiler, çatkılar, kazıklar ve tellerin hepsi devrilmişti. Geriye kalan meyveler başıboş kalmış, çoğunu kurtçuklar ya da kuşlar yemişti. Kazıp altüst ettiği verimli toprak ot doluydu. Barakasının damında bir delik vardı.

Bahçenin bu hali Atlas'ın önemsediği her şeyin yok oluşunu simgeliyordu; kızlarının, barış ve huzur dolu günlerinin, kendine ait düşüncelerinin, özgürlüğünün, onurunun. Kızgınlıkla, eline paslı bir bıçkı geçirerek meşin kuşağıyla temizledi, taşa sürtüp bileyledikten sonra harap olmuş bahçeyi budamaya koyuldu.

Akşam olurken ortada bir öbek ölü dal ve istenmedik ot birikmişti, Atlas ölü yakılacak çalı çırpı misali ateşe verdi hepsini. Alevler göğe yükseldi, Herakles bile hissetmişti ensesinde sıcaklığı, Atlas neler yapıyor diye meraklandı. Yoğun duman tanrıları kızdırmıştı, kendilerine kurban adanmadığının da farkındaydılar, Zeus bu işe el atmaya karar verdi. Eşek derisine bürünmüş yaşlı bir amele kılığında bahçeye süzüldü.

"Atlas Efendi Hesperid Bahçesi'ne geri mi döndü?"

"Sen de kimsin?" dedi Atlas, ateşi ısırgan otlarıyla beslerken.

"Parsimonius benim adım. Elimde avcumda paylaşacak pek bir şeyim yok, ama elimden gelirse yardım etmek isterim."

"Nasıl yardım edeceksin bana?" diye sordu Atlas.

"Senin cezalandırılmanı buyuranın Zeus olduğu ve cezanı çekmen için bastıracağı konusunda uyarabilirim seni."

"Zeus hakkında çok şey biliyorsun galiba," dedi Atlas.

"Dinine bağlı bir adamım ben."

"Yoksulların çoğu öyle der – davranışlarının özrüdür bu."

"Sen kendi davranışlarına nasıl özür bulacaksın?"

"Yüce Zeus'a söyle, piç oğlu Herakles dünyayı elinde taşıyor."

Zeus'un bundan haberi olmamıştı, ne de Hera ile bahçede karşılaşmalarından. Kadınların çoğu gibi Hera da kocasına her şeyi söylememeye özen gösterirdi.

"Herakles'in çekecek kendi cezası var," diye karşılık verdi Zeus.

"Bir süreliğine hem kendi cezasını hem de benimkini kaldırabilir. Biraz da düşünmek istiyormuş."

Şimdi kaygılanma sırası Zeus'a gelmişti. Gerçek kahramanlar düşünmezler çünkü.

"Herakles ne düşünüyor?"

Ziyaretçisinin gerçek kimliğinden kuşkulanmaya başlayan Atlas, "Eşek postuna sarınmış birine göre çok meraklısın, değil mi?" diye sordu. "Sana olduğu gibi söyleyeceğim: Herakles kendini düşünüyor. Evet, kaya gibi kaslarla, kulaklarının arasında bir kayayla doğmuş olan Herakles dün akşam bana tanrıların isteklerini neden yerine getirmek zorunda olduğunu sordu. Saçma buldum bu soruyu, aslında soru bile değildi, ama *Hangi yoldan?* ve *Evli misin?* dışında Herakles'in ömründe sorduğu ilk soru bu."

"Sen nasıl yanıtladın?" dedi Zeus.

"Yanıtlamadım. Ortada soru yoksa, yanıt da olamaz. Kimse tanrılara *neden* diye soramaz."

Bu sözler Zeus'u rahatlatmıştı. Herakles şu anda düşünüyor bile olsa, nasıl olsa sonradan düşünmeyecekti, bundan kuşkusu yoktu. Zeus'u korkutan, Herakles'in örtülü sorusunun altında yatanı Atlas'ın gözden geçirmeye kalkmasıydı.

"Güzel bir yanıt vermişsin, Atlas. Zeus da bu kısa gezintini görmezlikten gelecektir, hiç kuşkum yok."

"Benim de Zeus'un bundan haberi olmadığına kuşkum yok."

"Belki de haklısın. Bazı sorular vardır, hiç sorulmaması daha iyidir. Bana şimdi, 'Atlas nerede?' diye sorsalar, 'Her zamanki yerinde,' derim herhalde."

Parsimonius üstünde oturduğu salkım saçak çimenlerden kalktı, başını eğip Atlas'a selam vererek bahçeden çıktı. O kapıdan çıkar çıkmaz Atlas kollarına dayanarak kendini duvara çekti, ziyaretçinin ne yöne gittiğine bakacaktı. Parsimonius ortadan toz olmuştu, ama arkasında altın tozundan bir iz kalmıştı.

"Demek Zeus'tu gelen," diye geçti aklından Atlas'ın, onu huzursuz eden bir şeyler vardı, ama henüz ne olduğunu bilmiyordu.

Öte yanda, Herakles rahat değildi. Dünya tahmininden çok daha ağırdı. Herakles'in gücü eyleme geçtiğinde gösterirdi kendini, kımıldamadan durduğunda değil. Kısa dövüşleri severdi, akşamları güzel yemek yemeyi, arkasından da uyku çekmeyi. Vücudu Atlas'ınki kadar güçlü kuvvetliydi, ancak karakteri için aynısı söylenemezdi. Herakles'in gücü zayıflığını kapatan bir kılıftı.

Kimse kendinden iki kat daha uzun, iki kat ağır, iki kat öfkeli ve üç kat daha koca kafalı biriyle dalaşmak istemez. Herakles'e kafa tut, seni böcek gibi ezer. Bundan dolayı her zaman o haklı olurdu. Çifttekerli arabasını tamire götürdüğünde, "Derhal, Bay Herakles, elimiz boş zaten, hemen yaparız," demen gerekirdi, Herakles'in özel yarış modeli arabası ilk sıraya alınırken, dingilleri tamir edilecek uzun bir kuyruk oluşturmuş öteki arabalar toz içinde beklerdi.

Tamirci tekerleği onarıp arabayı temizler, ondan para almazdı. Herakles binici koltuğunu atlarla çekilen çöplük gibi kullanırdı, sağı solu şarap kırbalarından, dünden kalma vurulmuş yabandomuzlarından geçilmezdi.

Ne gam.

Herakles saman balyasının üstüne kurulur, arabası yine yürür hale getirilip güzelleştirilirken peri kızlarının resimlerine bakardı. Bazen yanına gelip imza isterlerdi, balmumu tabletin üstüne kemikle çiziktirirdi adını. Hiçbir şeye para harcamazdı Herakles, ona meydan okuyan çıkarsa, canını alıverirdi. Basit bir hayattı onunki. Kendi de basit bir çocuktu. Kadınlar da odun gibi ikiye yarmaya ve onu ısıtmaya ya-

rardı. Bir kadının bacaklarını ikiye ayırıp içine girmeye bayılırdı. Hiçbir kadın reddedemezdi onu. Öyle bir çekiciliği vardı.

Herakles'in öyküsü buydu işte. Onun reddeden hiçbir kadın başından geçenleri anlatacak kadar uzun yaşamamıştı. Hippolyte kurtuluyordu az kalsın. Kadının bitap düşen bedenine eğildiğinde acıma duyguları kabarmıştı Herakles'in. Bir yıldır peşindeydi onun – yoksa peşinde olduğu Artemis'in geyiği miydi? Aklında tutamıyordu artık. Uzun, yorucu bir kovalamacaydı, bu kadarını biliyordu Herakles, ayrıca onunla arayı açan tek kadın olduğunu da. Kaçmasına ramak kalmıştı aslında, Herakles'in bazı arkadaşları kadını dağlarda kıstırmasalardı elbet.

Başında durduğu Hippolyte'nin yüzüne teri damlıyordu Herakles'in, onu usulca yerden kaldırmak, yemeğini onunla paylaşmak gelmişti içinden. Onunla karı koca olmayı düşünüyordu. Benimle evlenir misin, diye sormuştu, ayakta durmuş sopasını sallarken. Kadın Amazonlar'ın hiç evlenmediklerinden söz açacak olmuştu. Ya da buna benzer saçma sapan şeyler söylemişti, işte o zaman onun da diğerlerinden farklı olmadığı, kendine neyin hayrı dokunacağından habersiz olduğu dank etmişti Herakles'in kafasına. Bir an duraksamış, sonra çöl kaktüsü misali başını gövdesinden koparmıştı.

Herakles'in ayakları kanla kaplanmıştı. Ayak tırnağının arasında hâlâ vardı biraz, eskiden zenginlerin hırsızlara karşı mallarına koyduğu türden renkli minik bir işaret.

Zavallı Herakles. Hera'nın sütüyle Hippolyte'nin kanına bulanmıştı. Kadınların prangaya vurduğu bir erkek.

Derken Herakles'in aklına bir kurt düştü. *Ya Atlas bir daha geri gelmezse?*

Üç Altın Elma

Atlas, bahçesine üç altın elma toplamaya gitmişti.

Eli ilk elmaya uzanırken ayaklarının altında bir gümbürtü hissetti, yere kapaklanmamak için bir ağaca yaslanmak zorunda kaldı. Ağaç kabuğu gümüş kadar soğuktu, ancak eline düşen elma eriyik altından farksızdı. Sanki birisi elmayı onun için koparmış, eline tutuşturmuştu. Tedirgin, sağına soluna baktı. Görünürlerde kimsecikler yoktu. Gece ayazından başka.

Atlas meyveyi cebine koydu, ikincisine, mükemmel elmaya uzandı. Bu kez bir homurtu işitti, düpedüz bir homurtu, göğsüne bir sancı saplandı. Sendeledi hafifçe, bütün ve lekesiz bir elma yuvarlanıp üstüne düşerken yakalamak için uzandığında sırtını ağaca sürterek canını yaktı. İşte avcunun içindeydi, kendi içinde küçük bir dünya.

Uzunca bir süre bakakaldı Atlas, kabuğunun altında kıtaları, bir ülkeden diğerine coşarak atlayan akarsuları görebileceğini sanmıştı. Kahkahalarla güldü, bir sıcaklık sardı yüreğini, gururlandı, sonra yine o dayanılmaz göğüs ağrısı. Ağlamak istiyordu, gözyaşları sicim gibi elmanın üstüne akıyordu, yağmur yağıyordu adeta.

Duygulara alışkın değildi. Yalnız kaldığı saatlerde düşünerek kurtarmıştı kendini. Matematik problemleri türetir, onları çözerdi. Yıldızların yönlerini çizerdi. Tanrılarla insanların yaşam biçimlerini anlamaya çalışırdı, bir yandan da dünyanın dev tarihini oluşturuyordu zihninde. Atlas'ı ölümden kurtaran düşünceleriydi. Düşünceleri duygularına ket vuruyordu. Zaten hissedecek ne vardı, acı ve yükten başka?

Şimdi bu ufacık dünyaya bakarken pek tanımadığı bir duygu kaplamıştı içini. Adını bile koymaktan çekiniyordu.

Gücünü hareketten alan Herakles panik atak geçiriyordu. Tek başınaydı. Ne bir ateş vardı görünürde, ne ışık ne de yemek kokuları. Öykülerini dinleyecek, birlikte sarhoş olacak ya da ona övgüler yağdıracak kimse yoktu. Ona eşlik eden bir tek kulağının dibindeki eşekarısıydı, içini kemiren, vızıldayan eşekarısı. Neden? Neden? Neden?

Bahçede, Atlas ikinci elmayı da cebine koymuş, üçüncüye uzanıyordu. Başının üzerinden bir çatırtı geldi, ağacın tam tepesinden kopup ona doğru yuvarlanan elma kadar sapsarı bir şimşek çaktı. Atlas yakalamak için uzandıysa da elma yere düştü. Düşünce kadar ağırdı bu elma. Yanı başında çimenlerin üstünde duruyordu, Atlas ne kadar çabaladıysa da onu yerinden kaldıramadı.

Ürkmüştü ansızın. Toprak Ana'nın bütün oğulları gibi Atlas'ın kudreti de toprağa dokunduğunda yenilenirdi. Erkek kardeşi Antaios ile Herakles güreş tutmuştu bir ara, sanki Antaios kazanacak gibi olmuştu, çünkü Herakles onun sırtını her yere getirişinde, Antaios daha çok güç toplayarak kalkıyordu ayağa.

Hayatı tehlikede olduğunda kafasını çalıştırabilen Herakles, sonunda Antaios'u başının üstüne kaldırıp kaburgalarını kırması gerektiğini anlamıştı. İşe de yaramıştı hani.

Oysa şimdi, Atlas kendi özünde olmasına rağmen bir elmayı bile yerden alamıyordu. Epey uğraş vererek onu kendine doğru yuvarladı, sonra da uzanıp başının yanında duran elmaya baktı.

Zorunlu sürgünü ona dikkatini toplamayı öğretmişti. Dünyayı dolaşır, bir insanın olabileceği kadar meşgul ederdi kendini; düzenler, kurar, eker, şarabını yapar, satar, zenginlere mücevher bulur, güçlülerle konuşurdu. Güçlülerden biriydi o.

Güçlü biri her şeyi fark etmez. Etmesi de gerekmez. Onun yerine fark edecek başkaları vardır.

Atlas, dünyanın bekçisi, evrende bir başına her sesi, her işareti yorumlamayı öğrenmişti. Ne zaman fırtına, ne zaman deprem olacağını bilirdi. Çarpışan yıldızların yanık kokusunu alırdı. En ufak sesleri bile ayırt ederdi – yatağında dönen bir adamı, sırtlan geçerken tehlikeyi haber veren bir

kuşu. Kayaların yaratıkları sıkıştırıp fosilleştirmesine kulak kabartırdı. İnsanlar ormanları keserken devrilen ağaçların çatırtısını duyardı.

Şimdi yüzünü çimenlere gömmüş, yattığı yerde ölümden nefret eden, hayata susayan, sonsuz karanlıkta zamanı özleyerek bekleşen ölülerin bulunduğu, kardeşlerinden bazılarının gitmiş olduğu Tartaros'tan yükselen hiddetli haykırışları dinliyordu.

Atlas'ın yapmak istediği her şeye yeterince zamanı olmamıştı, artık ölümsüz olduğuna göre sonsuzluğun cezasını çekecekti şimdi de. Sonsuza dek aynı kişi olmak. Sonsuza dek aynı işi yerine getirmek.

Dinledi. Mor boya elde etmek için böcekleri ezen bir kadına kulak verdi. O da bunu sonsuza dek yapacaktı, değil mi? Onun işiydi bu, akşamlarını yiyip içerek, şarkı söyleyerek, arkadaşlarıyla geçirebilirdi, ama hayatı değişmeyecekti.

Kadının umurunda mıydı? Atlas iç çekişlerine kulak kabarttı – yo, iç çektiği filan yoktu, darbeler indirirken mırıldanıyordu, aklı başka yerdeydi besbelli, sevgilisinde, çocuklarında; ılık bir günün keyfini çıkarıyordu.

Şimdi, şuracıkta, kendi hayatını kadınınkiyle değiştirir miydi, havanıyla tokmağını elinden alıp ona dünyayı verir miydi?

Kendini kandırıyordu Atlas. Koca yükten kurtulmak, biraz olsun rahatlamak için haykırıyordu ama, aslında öyle bir niyeti yoktu. O hâlâ Atlas'tı. Kozmos'un Efendisi, evrenin harikası.

Zekice bir cezaydı ona verilen – kibrini kırmak içindi.

Atlas elmalara baktı. Cezasını çekerken hile yaptığını düşündü ilk defa. Tanrılarla neden savaşmıştı ki? Elindekiler ona yeter de artardı. Kendi krallığı vardı, iktidar sahibiydi. Tanrıların Atlantis'e karşı Atinalıları kışkırttıkları doğruydu, ama savaşla ne elde edilmişti? Güzelim kentleri, limanları suyun altında kalmamış mıydı? Sarayı balıklarla süslüydü. Onun dünyasının eşi benzeri görülmemişti.

Kendi hayatının sınırlarını neden kabul etmemişti, kabul ettiyse, onlardan bu kadar nefret etmesinin nedeni neydi peki?

Daima sınırlar ve de arzular...

İnsana, elinden geleni yapması ve dünyanın üstesinden gelmesi yakışır. Alınyazısının getirdiği zorlukları kabullenmesidir uygun olan. Güneş gün içerisinde en yüksek noktaya ulaştığında ne olur? Sabahların ikindiye dönüşmesi eksiklik midir, ya da ikindilerin huzurlu bir akşama ve yıldızlı gecelere dönüşmesi?

Herakles ömründe hiç olmadığı kadar korkuyordu şimdi. Hiçbir güçlük olmamasının güçlüğü dışında her güçlüğü kabul edebilirdi. Kendini dövüş adamı olarak bilirdi. Meydan okumaları yoluyla bilirdi kendini. Dövüşürken, kaslarının çalıştığını, vücuduna kan pompalandığını hissederdi. Şimdiyse dünyanın ağırlığından başka hiçbir şey hissetmiyordu. Atlas haklıydı, ona göre çok ağırdı. Taşıyamıyordu. Bu yavaşça dönen ıssızlığı kaldıramıyordu.

Bahçede, başka bir varlığı fark etti Atlas. Hera yaşmağını indirmiş, sırtını ağacına yaslamış dikiliyordu oracıkta.

"Atlas," diye seslendi, "neden oraya uzandın?"

"Beni cezalandırmaya mı gönderdiler seni?" dedi Atlas.

"Elmayı yerden alsana."

"Alamıyorum," derken, Atlas, kahkahalarını tutamıyordu. Tam bir maskaralıktı hali.

"Atlas, bu ağacın ne olduğunu biliyor musun?"

"Senin ağacın, Toprak Ana'nın sana armağanı."

"Peki, Toprak Ana'nın en büyük armağanı nedir?"

"Geçmişi ve geleceği bilmek," diye yanıtladı Atlas.

Toprak Ana kocadı artık, ama bütün bilgileri saklar içinde. Zamanın başlangıcından beri olup biten ne varsa hepsinin kaydını tutar. Zamandan önceki zaman hakkında söyledikleri pek azdır, üstelik kimsenin henüz anlayamadığı bir dilde söy-

ler. Zaman geçtikçe gizli şifreleri de kırılıyor aslında. Çamuruyla lavı örneğin, geçmişten gelen mesajlardır.

Ne var ki gelecek zamanla ilgili çok şey anlatır, dinleyen kim?

"Aldığın elmalar senin kendi geçmişin ve geleceğin," diye açıkladı Hera.

Atlas ürkmüştü. Geleceği parmaklarının ucundaydı demek, hem de kaldıramayacağı kadar ağırdılar.

"Üçüncü elma şimdiki zaman," dedi Hera, "senin geçmişinden yapıldı, geleceğini işaret ediyor. Sence hangisi Atlas? Bunu bir tek sen belirleyebilirsin."

"Herakles neden kendi eliyle koparamazdı bu meyveyi?"

"Herakles bana ait bir şeyi çaldı. Bir daha asla çalamayacak."

"Ağaca bekçilik etmesi için neden Ladon'u gönderdin?"

"Bu elmalardan kim koparırsa tanrılardan farkı kalmaz, geçmişi de geleceği de bugün gibi bilir."

"İnsanoğlu için büyük bir nimet olurdu bu."

"Başına bela olurdu," diye karşı çıktı Hera. "İnsan cahil kalır, çünkü bilgi onun sonudur. İnsanoğlunun her keşfi döner dolaşır onu yok eder. Kardeşin Prometheus ateşi çalmıştı, peki insanlar bu armağanla ne yaptılar? Birbirlerinin ekinlerini, evlerini yakmayı öğrendiler. Kheiron size tıbbı öğretmişti, peki siz ne yapmayı öğrendiniz? Zehir. Ares elinize silahları tutuşturmuştu, ama siz de birbirinizi öldürmekten başka ne yaptınız? Ya sen, Atlas, yarı-insan, yarı-tanrı olan sen bile dünyanın en güzel kentini yok ettin. Kendi çiftliğini başkasının ekip biçtiğini görmektense, yakıp yıkmayı yeğledin. Düşmanın eline geçmesinler diye kendi gemilerini batırdın."

Atlas, "Tanrılar savaş açmıştı bize," diye savunmaya geçecek oldu.

"Siz de onların ekmeğine yağ sürdünüz, kendi kökünüze kibrit suyu döktünüz."

Atlas dayanamadı, sordu: "Neden böyle konuşuyorsun?"

"Seçim yapmana yardımcı olmak için."

"Benim hiç seçeneğim yok."

"Tanrılarla savaşırken de aynısını söylemiştin."

"Başka seçenek yok. Alınyazısı. İnsan alınyazısından kaçamaz."

"Ağaca baksana, Atlas."

Atlas yanına döndü, ağaca baktı, acayip bir pırıltı vardı. Meyveleri sayamadı.

"Üç elma seçtin. Gelişigüzel mi seçmiştin, yoksa şans mıydı?"

"Ben baktığımda ağaçta yalnızca üç elma vardı," oldu Atlas'ın yanıtı.

Şaşırmıştı Atlas. Tıpkı şimdi olduğu gibi üzerindeki meyvelerden ağacın dallarının sarktığını görmüştü, fakat elmaları toplarken sanki yalnızca üç elma vardı, seçmesi gereken üç elmaydı onlar da.

"Ortada tılsım filan yok, Atlas. Ağacı olduğu gibi göremedin. Dünyanın değişkenliğini göremedin. Bütün bu geçmiş sana ait, bütün bu gelecek senin, bugün de. Farklı bir seçim yapabilirdin. Yapmadın."

***

"Geleceğim böyle ağır mı olmak zorunda?" diye sordu Atlas.

Hera yanıtladı: "Bu senin bugünün, Atlas. Geleceğin günden güne olgunlaşıyor, ama henüz ham."

"Alınyazımdan nasıl kaçabilirim?"

"Kendi yazgını kendin seçmen gerek."

Kötü niyetli Hera gözden kayboldu, Atlas tek başınaydı. Elmalar da sımsıkı elinde. Hera'nın ne anlattığı hakkında hiçbir fikri yoktu, umurunda mıydı, onu da bilmiyordu. Artık Herakles'in yanına dönmesi gerekiyordu, tek planı kahramanı ikna edip dünyayı bir süre daha elinde tutmasını sağlamaktı.

Çıkış Yolu Yok

Herakles uykudaydı.

Düşünde kendisinin tek bir günde tek bir an olduğunu görüyordu. Bir nota çalındı, ses çıkardı. Sustu. Ladon'un pullarıydı o. Hydra'nın ıslığı. Artemis'in geyiğinin toynak patırtıları. Sığırların çanıydı, yabandomuzunun do bemolü, Diomedes'in kısraklarının kişnemesi, Stymphalos kuşlarının opera yaygarası, Nemeia aslanının bas sesi, Girit boğasının böğürtüsüydü. Augias'ın ahırlarında akan suyun şırıltısıydı o, bir köpeğin viyaklaması, can çekişen bir kadının ah çekişleriydi.

Derken kendi oldu, üzerinden çıkarıp atılacak bir gömlekmişçesine etini yırtıyordu. Kendi ıstırabının sesiydi o.

Herakles kan ter içinde uyandı. Alnını bile silemiyordu. Evrenin ışıltısına dalıp gitmiş, acaba karşılık alacak kadar yüksek sesle bağırdı mı diye merak ediyordu.

"ATLAS," diye haykırdı, "ATLAS," yeryüzünde dağlar gümbürdüyordu o sırada.

"Bağırmana gerek yok," dedi Atlas. "Seni işitiyorum."

Oradaydı işte, uzun boyuyla gülümseyerek gelmiş, yükü olmamasının verdiği neşeyle Herakles'in önünde durmuştu.

Herakles sakin görünmeye çalışarak, "Elmaları aldın mı?" diye sordu.

Atlas elini cebine soktu, elmaları çıkardı, hâlâ o acayip pırıltı vardı üzerlerinde. Şöyle konuştu Atlas:

"Herakles, ben bunları senin için Eurystheus'a götürürüm."

"Lafı bile olmaz, dostum," dedi Herakles. "Zaten çok şey yapmadın mı?"

"Dert değil," diye üsteledi Atlas.

"Birkaç meyve götürmek için onca yolu gitmeni istemiyorum."

"Gider, kızlarımı da görürüm diye düşünmüştüm."

("Lanet olsun," diye aklından geçti Herakles'in, "şu kızlar onu sonsuza dek alıkoyarlar.")

"Yorulmuyorsun, değil mi?" dedi Atlas.

"Yorulmak mı? Yok dostum, buraya bayıldım, bana da değişiklik oluyor, sorun yok."

Atlas, "İyi o zaman," diyerek sordu, "gitmeden önce benden istediğin bir şey var mı?"

Herakles sinirlenmişti. Yaygara koparırsa, Atlas çekip gidebilirdi. Yardım almadan kendi başına dünyayı indiremezdi Herakles. Atlas'ın onu sonsuza dek burada hapsetmesi işten bile değildi.

***

"Hazır sormuşken, enseme bir yastık olsa, ne iyi olurdu – ağırlığı alırdı üzerimden. Şu İsviçre'nin canı cehenneme."

"İsviçre'nin nesi var?" diye sordu Atlas.

"Dağları, dostum. Enseme batıyorlar."

Atlas iyi yürekliydi, hem Herakles'in acı çekmesini istemezdi, öteberi heybesini karıştırmaya koyuldu, dürüp yastık yapacak kalın bir pösteki buldu. Herakles'in üzerine abandı, pöstekiyi ensesine sıkıştırmaya çalıştı.

"Matter Doruğu, dostum..."

"Ne?"

"Matter Doruğu'nun altına sokmanın yolu yok. Dinle, bir saniyeliğine şu dünyayı al, ben yastığı omuzlarıma koyayım, o zaman hallederiz. Dur, elmaları ezeyim deme, olur mu?"

Atlas hiç kuşkulanmadan kabul etti, eğilip elmaları evrenin tabanına bıraktı. Arkasından bir hamlede Kozmos'u Herakles'in omuzlarından alıp başına oturttu.

Herakles hemen yerdeki elmaları kaptı.

"Rahatına baksan, iyi olur, dostum. Ben geri gelmeyeceğim."

Atlas'ın dili tutulmuştu bir an için. Derken Herakles'in sırıttığını gördü, oyuna geldiğini anladı. Cin fikirli Herakles'in kafası çalışmazdı, ama hileye gelince iş değişirdi.

Elinden ne gelirdi şimdi Atlas'ın? Evreni Herakles'e fırlatıp atmak geliyordu içinden, onu ezmek, zamanı yok etmek ve öyküyü yeniden başlatmak.

"Yapma, Atlas," dedi Herakles, "yeterince eğlendin."

Atlas usulca, bir damla süt olsun dökülmesin diye yavaşça omuzlarına indirdi Kozmos'u, ağırlığının altında iki büklüm oldu. Öyle zarif, öyle kolay, öyle sevecen, neredeyse sevgiyle yapmıştı ki bunu, Herakles utandı bir an. Kendisi dünyayı paramparça etmekten çekinmezdi, yeter ki kurtulsun. Oysa Atlas'ın bunu pekâlâ yapabileceğini, ama yapmadığını görmüştü şimdi, ona saygı duyuyordu, ama yardım edemezdi.

"Elveda Atlas," dedi, "ve teşekkürler..."

Herakles aslan postunun içinde, zeytin dalından sopasını sallayarak, kuşağından sarkan elmalarla dönüp yola koyuldu. Önüne çıkan yıldızları iterek zamanın eğrisinde gözden uzaklaşırken, Atlas onunla birlikte kendi geçmişinin, bugününün ve geleceğinin de yok olduğunu görüyordu. Artık yaşamında ne çizgiler ne de sınırlar kalmıştı. Hiçbir şey yoktu, onun istediği de hiçbir şey değil miydi?

İyi de hiçbir şey neden hiçbir şey kadar ağırdı?

Başını çevirdi, bir an için evreni sırtında dengede dururken görmedi. Kendini taşıyordu Atlas, koskocaman ve ağır, küçük Atlas umutsuzca dünyanın Atlas'ını omuzlamıştı.

Derken görüntü silindi.

Ama Geçiş Var

Herakles elmalarını Eurystheus'a teslim etti.

Manavlık görevlerinden kurtulduğuna memnun, güneye doğru topukladı, doğumunun onuruna kurulan yüz kapılı Thebai kentini buldu.

Onur mu değil mi, doğum yeri mi değil mi, bilinmez, Herakles çok geçmeden kentte yaşamaktan bıktı usandı. Güzelim urbalarını, geceler boyunca süren şölenleri arkasında bırakarak, (artık havları dökülen) aslan postunun tozunu attırıp yollara düştü, Kafkas Dağları'na gelene dek durmadı. Prometheus kimsenin bilmediği uzun bir zamandan beri prangalıydı burada.

Günün ilk ışıklarıyla birlikte başının üzerinde dönüp durmaya başlayan köpek vücutlu akbabayı görünce Prometheus'un kaya yüzeyindeki zindanına yaklaştığını anladı Herakles. Akbaba her sabah Prometheus'un karaciğerini söker, gece olunca da karaciğer yeniden bitiverirdi; tanrılardan ateşi çalmanın cezasının kaçarı olmazdı böylece.

Görülmek istemeyen Herakles, kayalık bir çıkıntının arkasına saklanıp akbabanın saldırıya geçmek üzere süzülerek iyice yaklaşmasını bekledi. Akbaba kıvrık gagasıyla Prometheus'un midesini yokladı önce, sonra ölgün etinde bir delik açtı.

Acıdan yüzünü buruşturmuştu Prometheus, henüz çığlığı basmamıştı ama, akbaba midesinin kaslarını yırtarak karaciğeri söküp çıkarmak üzere kafasını adamın karnına daldırdığında sırtını yere dayadı. Akbaba eti didiklerken dev kanatlarını açmış havada duruyor, pençeleriyle de adamın kalça kemiğine tutunuyordu.

Akbaba, yarısı dışarıda, yarısı içeride kan içinde yarılan etinden sarkan karaciğerini hızla çekerken Prometheus haykırdı. Gagasında karaciğer, akbaba dimdik havalandığında kayanın üstüne kan ve doku parçacıkları yağdı.

Prometheus bayılmıştı.

Herakles saklandığı yerden çıkıp kırbasıyla su tuttu Prometheus'un dudaklarına. Canlanan Prometheus teşekkür etti, ona acıyan Herakles, kavuran güneşten ve gün boyu Prometheus'un başına musallat olan sineklerden korumak için örttü adamın yarasını.

Prometheus, kardeşim Atlas'ı gördün mü, diye sordu Herakles'e, işte o an dünyanın akıl almaz ağırlığını Atlas'ın nasıl bir sevecenlikle omuzladığı geldi Herakles'in gözünün önüne. Sokuldu, usulca Prometheus'un alnını sildi, bu cezaya bir son vermesini istemek için o gün Zeus'un karşısına çıkacağına söz verdi.

Sözüne bağlı biri olarak yollara düştü, kırbasını orada bırakmıştı, yanına da sazlıklardan kopardığı bir kamış koymuştu.

Herakles bir şey istediğinde adını avaz avaz seslenerek başlardı onu aramaya.

"ZEUS! ZEUS BABA!" Sesi dağlarda yankılanırken kayalar yerinden oynadı, irili ufaklı taşlar yarıklardan aşağı yuvarlandı.

Zeus, Hera'nın yanındaydı, kucak kucağaydılar o sırada altın döşekte; Hera tek kaşını kaldırmış kendi kendine gülümserken, Zeus'u yeniden zevke dönmeye kışkırtıyordu.

Herakles'in öfkesi kabardı. Madem bağırarak istediğini elde edemiyordu, sopasını kullanacaktı demek; en yüksek dağın tepesine tırmandı, göz kamaştıran güneşe aldırmaksızın göğü pataklamaya koyuldu.

Tanrılar patırtıyı sezmişlerdi, kimi yine devlerin saldırısına mı uğradık diye düşünüyordu. Kargaşanın kaynağını öğrensin diye Hermes'i gönderdiler. Herakles'in göğü ikiye yaracağını söyleyerek tehditler savurduğunu gören Hermes, onu Zeus'un sarayına götürmeyi kabul etti.

Herakles yatak odasının kapısını açıp da babasını üvey anasının üstünde bulana dek Zeus'un olan bitenden haberi olmamıştı. Hera güzel başını ondan yana çevirerek nefret ettiği o alaysı bakışını fırlatınca, Herakles'in kamışı başını havaya dikti.

Zeus kendini Hera'dan çekerek kadının üstünü örttü, Herakles'e dönerek sordu:

"Tanrılardan ne istiyorsun?"

"Prometheus'u bağışla," oldu Herakles'in yanıtı. "Yeterince acı çekti."

"Katilin biri aman diliyor, bak sen!" diyerek Hera karıştı söze, yüzüne bakmaya bile gerek görmüyordu, "Vay vay!"

Zeus epeydir pişmandı Prometheus'a verdiği cezadan, şimdi de onu bağışlamak için bir gerekçe bulduğuna sevinmişti. Gelgelelim, bir tanrı bile sözünü çiğneyemezdi, bu yüzden Zeus'un verdiği cezayı gerçeklikten simgeye çevirerek değiştirmesi gerekiyordu. Prometheus kendi prangalarından yapılma bir yüzük takmalıydı, yüzüğün ortasında da Kafkas Dağları'ndan alınan bir taş olmalıydı.

İpekler içinde salınarak yanına yaklaşan Hera, mür kokulu eliyle tıraşsız yanağını okşarken, "Hoşuna gidecek, değil mi?" diye fısıldadı Herakles'e. O odadan çıktığında Zeus omuz silkerek oğlunun sırtını sıvazladı, sanki şöyle diyordu:

Kadınlar, onlarla nasıl başa çıkabilirsin?

Herakles gece boyunca Prometheus'un başından ayrılmadı, ta ki gün ağarmadan hemen önce yarası kapanana dek. Teni güneşin altında epey kararmış olsa da karnı bebek teni gibi bembeyazdı Prometheus'un, ne de olsa derisi her gün tazeleniyordu.

Herakles uykuya dalarken düşünde kanatlar çırpılıyor, vücudu ateşe veriliyordu. Tekrar dünyayı sırtladığını gördü düşünde, ama dünyanın keskin bir gagası, yırtıcı pençeleri vardı, nereye giderse gitsin Herakles'e saldırıyordu. Bir kez daha, üstünde bir gömlek varmış gibi etini yırtıp atmaya çalıştı üzerinden.

Kaybedecek zamanı olmadığı düşüncesiyle uyandı uykusundan. Akbaba, Prometheus'un üstüne çullanmıştı, gagasıyla karnında kıpkırmızı ince bir yarık açmaya koyulmuştu bile. Herakles okunu nişan aldı, kuşu boynundan vurdu. Geniş daireler çizerek düşüyordu yaratık, sarp kayalıklardan aşağı, gözle görülmeyecek kadar uzaktaki kurumuş yarlara doğru. Herakles elleriyle kopardı Prometheus'un zincirlerini, hem gülüp hem ağlayarak onun peşinden dağdan aşağı yola düzüldü Prometheus, uzun zaman önce uğruna ateşi çaldığı insanların, onuruna düzenledikleri büyük bir şölene doğru.

Şölene Zeus da katılmıştı, her zamanki gibi bir yabancı kılığına bürünerek. Hera mazeret uydurmuştu. Başı ağrıyordu.

Zeus gelirken Herakles'in okunu da getirmişti yanında, Yay takımyıldızına doğru göğe fırlattı onu. Buna pek sevindi Herakles, çünkü düşmanlarını yıldızlara savuran hep Hera olmuştu. Sonunda Zeus'un onu kabul ettiğini hissediyordu. Cezalandırılmak yerine sonunda kahraman, fatih, *iyi bir adam* olduğu için ödüllendirildiğini düşündü.

Prometheus, ateşin gölgesinden çıkarak Herakles'e yaklaşmıştı.

"Beni kurtardın, Herakles, sana teşekkür ederim."

"Seni yine kurtarırdım, bin defa da olsa," diye yanıtladı Herakles.

"Öyleyse kardeşim Atlas'ı da kurtar. Zeus'tan onu da bağışlamasını iste."

Herakles gülümsedi, başını eğerek ateşin başına, şölene döndü. İçi ne kadar sızlasa da Atlas'ı kurtarmayacaktı, çünkü omuzlarından onun yükünü alabilecek tek bir insan vardı, ne ki Herakles bunu bir daha asla yapmayacaktı.

Başını kaldırdığında Yabancı Zeus'un düşüncelerini okurcasına ona baktığını gördü.

Herakles başını çevirdi, alevlerin arasından gözüne tek görünen Hera'nın alaycı gülümsemesiydi.

Kendi Sınırlarıma Güvenmek

Yaptığımız seçimler konusunda sizlere ne anlatabilirim? Felek, verdiğimiz kararların tam karşıtı yorumlar yapmaya bayılır, hayatın büyük bölümü de felekten şaşmaz.

Doğduğum zaman annem beni bir yabancıya vermiş. Ben buna hayır derdim. Ama annemin kararı buydu, benim de alınyazım.

Daha sonra beni evlat edinen annem de reddetti beni. Ondan olmadığımı söyledi bana, haklıydı da.

Kız arkadaşım bende Atlas kompleksi olduğunu söyler.

Küçükken, başucumdaki gece lambam yerküreydi. Accrington haritalarda yerini almamıştı henüz, İngiltere bile, fakat dünyanın denizleri uçsuz bucaksız gibi görünüyordu, ben de kendime daha iyi bir yer bulana dek pupa yelken giderim diye düşündüm; *hayır* değil *evet* olacak bir yerdi aradığım.

Küçücükken, yetimhanede, penceremin dışındaki odada beyaz porselenden yapılma büyük bir küre lamba asılıydı. Aya benzerdi. Bambaşka bir dünya gibi dururdu.

Hayali uykuya dönüşene dek seyrederdim onu, son tramvay vın diye geçene dek; kauçukların kıvrımına dolan hava yoldaki dönemeçte konçerto çalardı.

Küre ve tramvay yol arkadaşımdılar, onların kesinliği ve şaşmazlığı ekşi sütün kokusuna, karyolamın yüksek demirlerine, cilalı muşambalarda uzaklaşan ayak seslerine dayanmamı sağlardı.

Uzaklaşıp gitmekte ustayımdır. Reddedilmek insana red-

detmeyi öğretir. Evimden ayrıldım, annemle babamdan, hayatımdan. Kendime başka yerde ev ve yaşam kurdum, hem de kaç kez. Kaçaktım hep. İyi de, şu yükü hissetmek neden bana dayanılmaz geldi peki? Taşıdığım neydi?

Şimdi anlıyorum geçmişin ılgım misali eriyip gitmediğini. Geleceğin, gözle görülmese bile ağırlığı olduğunu. Bizler geçmişle geleceğin yerçekiminde yaşarız. Büyük bir enerji gerektirir bu, yerçekimine karşı koymak için ışık hızında güç tüketiriz.

Kaçımız kendi yörüngemizden kurtulmuşuzdur? Hayatımızı yöneten özgür irade ve kendi kendine yetme gibi süslü kavramlarla kendimizi kandırırız. Kendi mucizemizi kendimizin yaratabileceğine inanır, piyangodan çıkan ikramiye ya da Bay Doğru sayesinde yepyeni bir dünyaya kavuşacağız diye bekleriz.

Eskiler yazgıya inanırlardı, çünkü herhangi bir şeyi değiştirmenin herkes için zor olduğunu anlamışlardı. Geçmişle geleceğin çekimi öyle güçlüdür ki, şimdiki zaman ikisinin arasında sıkışıp kalır. Ana babamızdan kalıtım yoluyla aldığımız ve bizim davranışlarımızla yeniden sahneye çıkan kalıplar karşısında elimiz kolumuz bağlıdır. Bu yüke katlanılmaz.

Yaptıkça taşıdıklarım da arttı. Kitaplar, evler, sevgililer, yaşamlar; hepsi, vücudumun en kuvvetli bölümü olan sırtıma yüklendi. Jimnastik salonuna giderim. Kendi ağırlığım kadar ağırlık kaldırabilirim. Kendi ağırlığım kadar ağırlık kaldırabilirim. Kendi ağırlığım kadar ağırlık kaldırabilirim.

Öyküyü yeniden anlatmak istiyorum.

Atlas'a Özel Mars

Atlas, Mars'ı seyrediyordu.

Mars'ta yaşam yoktur. Seyrek ve uçucu bir atmosfere sahiptir, yüzeyine toz fırtınalarıyla kasırgalar konuk olur.

Mars'ın yüzeyinde toprak da bulunmaz; *regolit* adı verilen bir maddeyle kaplıdır – cansız kayalarla bazı kaya parçalarının, birtakım taşların karışımı. Bunlar bir arada vadileri, geçitleri oluştururlar ve bir zamanlar aralarından su geçtiği yönünde hiçbir kanıt yoktur.

Su şimdi de yok. En azından yüzeyde görünmüyor. Üst tabakanın altında bir buçuk kilometre kadar derinde donmuş toprak tabakası bulunuyor. Onun da altında donma noktası eksi yirmi santigrat derecesi olan tuzlu suyla dolu yeraltı tablaları, akiferler var.

Mars'ta ikindileri hava bazen Avustralya'daki kadar güneşli geçer. Gece olunca kıraç vadilerin tabanına çöken kuru buz sisine donmuş karbondioksit yayılır.

O buzun eriyip suyu açığa çıkarması ne kadar sürer acaba?

Bir tek bitkinin yetişmesi için ne gerekir?

Bahçıvan Atlas, kimileyin derin kuyuları baygın dona boşalttığını, güneşin yüzünü sakladığı gezegende hayatı diriltiğini hayal ederdi. Regolit tabakasını kürüyerek verimli toprakları ortaya çıkaracaktı. Toprak, yaşayan bir gezegenin işleyen yüzeyidir. Atlas da toz toprak içinde yere uzanacak ve düşler kuracaktı.

Atlas'ın düşleri hep aynıydı; *sınırlar, arzular.*

İmgelemindeki sınırsız evrende olanaksızı istiyor diye kimse cezalandırmayacaktı Atlas'ı. Tanrılar neden sınırlar

ve çizgiler diye tutturmuşlardı, aptal biri bile bunların kurallardan, tabulardan başka bir şey olmadığını, insanları yerlerinde tutmak için uydurulmuş gelenekler olduklarını görmez miydi? Başkaldırı hep böyle cezalandırılırdı – azıcık özgürlüğünü de elinden alarak, ruhunu hapsederek.

Doğuyu getirdi Atlas gözünün önüne, cinlerin kapatıldığı lambalar vardı orada. Tehlikeli varlıklar kapalı tutulmalıdır. Kendi de tehlikeliydi, bedeni tutsak edilmişti ki zihni kaçamasın.

Ters iş yapmışlardı doğrusu. Zihni hep sıvışırdı. Bedenini hapsetmişlerdi, ama düşünceleri özgürdü.

Yine de bir bahçe yapmıştı kendine, şimdi de başka bir bahçe hayal etmekle meşguldü, çetin, fantastik, yoktan var edilmiş ve canlandırılmış bir bahçe. Tıpkı Hesperidlerin bahçesine yaptığı gibi duvar örecekti çevresine, en mutlu anlarının kendi ördüğü duvarların arkasında geçtiğini biliyordu.

Hem doğru, hem değil.

Atlas'ın duvarları, duvarda açtığı kapı o içerideyken aralık dururdu hep. Oradan çıktığında kilitlerdi yalnızca. Başkalarından sakınarak korurdu sınırlarını –tanrılara savaş açmasının asıl nedeni de buydu zaten– ama onlar kendilerine ait olana saldırdığını söylerlerdi. Sınır çizgileri, kontrol noktaları, sınır kontrolleri. Hepsi özgürlük adına. Benim için özgürlüğün anlamı sizi kısıtlamaktır.

Atlas farkındaydı, ne de olsa aptal değildi, zamanı da boldu, savlarında eksik olan bir şey vardı. Elmaları topladığı gün Hera'yı gördüğünde anlamıştı bunu. Sanki hep içinde beslediği bir duygu kadar iyi biliyordu.

Sınırlar. Arzular.

Taşlarla oynar gibi sözcükleri evirip çeviriyordu. Sözcükler taş olmuştu, tıpkı Mars'taki regolit kadar kuruydular, canlı barındırmazlardı. O sözcüklerden hiçbir şey türemezdi. İşte bunları kıracak ve un ufak edip verimli toprağa katacaktı. Sulaması, gözetmesi ve ilk yaşam kıpırtılarını görene dek başucundan ayrılmaması gerekenler bu sözcüklerdi.

Atlas'a özeldi Mars. Artık orada yaşıyordu. Bahçe görünürden kaybolmuştu.

Dünyanın Kahramanı

Atlas sık sık düşerdi Herakles'in aklına.

Atlas, tek başına Kozmos'u yukarıda tutuyordu, elinde top tutan bir çocuk misali.

Herakles bir daha hiç görmeye gitmemişti Atlas'ı, utançla korku karışımı duygular uzak tutuyordu onu. Kazanmak için hile yapmıştı, pekâlâ biliyordu, fakat kendini nasıl suçlayabilirdi? Hera'ydı suçlusu. Olmadık işler veren tanrılarındı suç; başka hiçbir insanın üstesinden gelemeyeceği işler verirlerdi.

Zaman hakareti etkisiz kılmıştı. İçini kemiren kurt artık canını yakamıyordu. Arada bir başını gövdesinden koparıp uzaya fırlatmak istemesine neden olan o vızıltıyı duyardı, o kadar.

Şimdi aklı başka yerdeydi. Yeni bir kadın bulmuştu kendine.

***

Deianeira herkesin isteyeceği bir kadındı. Dionysos'un kızıydı, babasının bütün aşırılıklarını toplamıştı üzerinde. Şölen gibi vücudu vardı, teni şarap kadar kaygandı, zevke susamıştı, sabaha kadar doymazdı. Tam Herakles'e göre bir kızdı.

Herakles, alışıldık tarzıyla şişinip övünerek, pazılarıyla birkaç numara göstererek kur yapmıştı kıza. Seyahatlerine onu da yanında götüreceğine söz vermişti. Bir eşi olsun istiyordu, meşru çocuklarından hiçbiri sağ kalmamıştı. Yanlışlıkla kendi elleriyle öldürmediklerini de başkaları öldürmüşlerdi onun yerine. Ayrıca, on beş ay içerisinde ölmezse, on-

dan sonra Herakles'in mutlu bir yaşam süreceği kehanetinde bulunulmuştu.

Evlenip bir yuva kurmanın zamanı gelmişti.

Evlendikten bir süre sonra karı koca birlikte seyahat ediyorlardı, hızla akan bir ırmak kıyısına geldiklerinde içli dışlıydılar ve de mutlu. Karşıya nasıl geçeceklerini merak ederken, yarı at, yarı insan olan Kentaurlardan Nessos dörtnala gelerek Deianeira'yı sırtında taşımayı önermişti, Herakles ise yüzecekti.

Herakles karısını usulca kucaklayarak Kentaur'un kıllı sırtına oturttu. Nessos suya girmeyip Deianeira'yı kaçırdı, kendi ormanına götürdü, orada kadına tecavüz etmeyi tasarlıyordu.

Herakles peşlerine düşmüştü, yayını gererek okunu fırlattı, sekiz yüz metre uzaktan Nessos'u göğsünden vurdu. Ok isabet aldığında Kentaur'un önayakları Deianeira'nın çıplak bedeninin üstündeydi, kamışından akanlar karnına damlıyordu. Kadının üzerine yuvarlandı, ölmeden önce kendini affettirmek için ona büyü yapmayı öğreteceğini söyledi. Menisiyle okun ucundan damlayan kanı karıştırırsa, Herakles'in sonsuza dek kadına bağlı kalmasını sağlayacak bir iksir elde edecekti. Bunu yapması yeterliydi. Özür diledi Nessos. Elveda, dedi.

Deianeira aklını başına topladı hemen, Herakles öfkesi burnunda gelip de Nessos'un bedenini onun üstünden çekip alarak çalılıklara fırlatana dek sıvıları karıştırdı çarçabuk. Karısını öyle çırılçıplak görmek Herakles'in aklını başından almıştı, oracıkta kendi sevişti karısıyla, başını kadının omuzlarına gömmüş, karısının saçları da onun boynuna dolanmıştı.

Deianeira gözleri açık yatıyordu, kocasını okşarken hızla gelip geçen bulutları seyrediyordu. Herakles'i bir daha bu kadar sakin bulamazdı. Hep başka bir kadın olurdu; bir âşık, bir orospu, bir kuma, bar kızı, ödül, rehine, savaş ganimeti, çiftçinin kızı, bir tanrıça. Herakles ona sadık olacağına asla söz vermemişti. Ne mayasında vardı ne de buna yatkınlığı. Deianeira, başlangıçta aldırmam sanmıştı. Evlen-

mişlerdi, herkesin önünde onurlandırmıştı kocası onu, babasının çocuklarıydı. Herakles hoşlanıyordu ondan. Evet, iyi anlaşıyorlardı, Herakles açısından olmadık bir durumdu bu, Deianeira açısındansa şaşırtıcı. Savaş arabasını tek başına sürebilirdi bu kadın, usta bir biniciydi, nişan talimi yaparken kocasına eşlik edebilirdi. Hayrandı karısına. Onunla konuşabiliyordu. En güzel yanı da buydu Herakles için. Kadının da bunu bildiğini düşünüyordu. Yeterliydi ona göre.

Bir anlamda yeterli sayılırdı, ancak Deianeira sudaki aksine bakınca yaşlanmaktan korkardı. Bedeni artık akan bir suya benzemez olduğunda kocasını nasıl tutacaktı elinde? Birkaç yıl içinde öteki erkekler de artık ırzına geçmeyi akıllarına bile getirmez olacaklar, onu fark etmeyeceklerdi. Herakles yoluna çıkan engellerden hep kurtulduğu gibi onu da başından savacaktı. Kehanetten haberi yoktu Deianeira'nın. Biricik karısının kendisi olduğunu bilmiyordu.

Biricik karısıydı Herakles'in.

Bir süre sonra Herakles kazandığı bir ödülü almaya gitti.

Uğradığı bir hakareti asla unutmaz ve bağışlamazdı Herakles. Deianeira ile karşılaşmadan önce Kral Eurystos'un kızı İole ile evlenmekti umudu. Ok atma yarışında güzellikle ve dürüstçe hak etmişti onu, ama babası kızını Herakles'e vermeye yanaşmamıştı. Evli olsun ya da olmasın, Herakles'e göre İole onundu.

Bir kahramanın yaşamında sıradan bir gündü. Deianeira'nın yatağına çay götürdü, ordusunu topladı ve Eurystos ile hesaplaşmak üzere yola koyuldu. Çok geçmeden kent alevler içinde yanıyordu, halkı kılıçtan geçirilmişti, Herakles hışımla saraya girdi, İole'nin ailesinden kim var kim yoksa boğazını kesti. Erkek ya da kadın eline kim geçerse gırtlağına bir hançer dayıyor, sonra da avazı çıktığınca bağırıyordu: "İole! Benim olacağını söylersen bu sağ kalır!"

Herakles'e teslim olmaktansa, İole, bütün ailesinin katledilmesini seyretmeye razıydı. Derken, Herakles tam sağ kalan son erkek kardeşinin kellesini koparacağı sırada, surların tepesine çıkıp kendini aşağı bırakıverdi.

Herakles can çekişen kurbanını bıraktığı gibi olup bitenleri görmeye koştuğunda, İole surlardan aşağı süzülüyordu. Etekleri açılmış, korkusunun paraşütü olmuştu. Tam toprağa düşecekti ki, Herakles onu yakalayıp kollarına aldı, bir eli kızın bacaklarının tam arasına girmişti. Onu omuzladığında kamışı patlayacak gibi olmuştu, kana bulanmış kirli parmaklarıyla kızın apış arasını okşadı, ıslatıp sırılsıklam yaptı. Kız ömründe ilk kez tanışıyordu bu duyguyla, Herakles onu teknedeki yatağa attığında öpüşüne ateşli karşılıklar veriyordu. Daracıktı ve de hazır, Herakles bayılmıştı buna. Bu kızı yanından ayırmayacaktı.

***

Deianeira kocasının yaptıklarını haber alınca İole'ye öfkelenmemiş, acımıştı; ancak Herakles'in İole'yi de eve getireceğini, kızın onlarla birlikte yaşayacağını öğrendiğinde gururu kırıldı.

İole ondan çok gençti. Kız Herakles'e âşıktı ya da âşık olduğunu sanıyordu. Yeni oyuncağı serseme çevirmişti Herakles'i. Deianeira için hayat dayanılmaz olacaktı, şikâyet ederse de Herakles ya onu duymazlıktan gelir ya da terk ederdi.

Herakles'in eve dönmeden önce Zeus'a adak adamak istediği haberi ulaştı. Adak adamaya giderken giymek için Deianeira'dan temiz bir gömlek istedi.

İşte Deianeira'nın beklediği an gelip çatmıştı. Nessos'un dediklerini anımsadı, odasına girip kapıyı kilitledi, duvardaki gizli kasasından iksiri çıkardı.

Kanla meniyi yedirdiği yünlü kumaş parçası hâlâ o günkü kadar ıslaktı. Ne kokusu vardı ne de tavı. Kandırıldığına inanması için her türlü neden vardı, yine de tek şansı buydu, deneyecekti; kumaşla Herakles'in yeni gömleğini bir güzel ovdu ve kurumaya bıraktı.

Gömlek geldiğinde Herakles yataktaydı, koynunda da İole. Kızı uyandırmadan tertemiz sabah ayazında dışarı çıktı,

nedense gözüne her zamankinden daha özel görünüyordu o gün.

Zeus için kocaman bir sunak yaptı, çevresine kendi elleriyle öldürüp adak olarak beslediği on iki tosunu dizdi.

Bu işi bitirdikten sonra evine dönecekti. Deianeira ile İole'nin uzlaşmasını sağlayacaktı. Mutlu bir yaşam sürecekti bundan böyle. Bir karısı, bir kuması, bir sürü çocuğu, küplerce şarabı ve saygınlığı ile sonunda biraz olsun kavuşacaktı huzura. Belki kendine bir bahçe bile yapardı.

Ansızın Atlas geldi aklına, yıldızlar kadar suskun Atlas. Bir an için aynı vızıltıyı duydu yine, her zamanki gibi şakağında. Başına vurdu. Vızıltı sustu.

***

Deianeira gömleği paketlemişti. Odasına çıkıp Herakles'in ikisi için yaptığı yatağa uzandı. Güneş pencereden içeri giriyordu, ansızın berbat bir yanık kokusu geldi burnuna. Bir de baktı, yün kumaştan kalan küçük bir parça yerde duruyor. Güneşte ısınmış, kavruk, yanık bir kütleye dönüşmüştü. Üzerinde gaz kabarcıkları vardı, zehirden yayılan duman bütün odayı kaplıyordu.

Sendeleyerek odadan çıkarken, Nessos'un onu kandırdığını anlamıştı Deianeira. Herakles gömleği giyince ona bağlı bir koca olmak şöyle dursun, ölecekti.

Tez elden en hızlı ulağını çağırtıp gömleğin peşine düşmesini istedi Deianeira. Ant içti, Herakles ölürse kendi de yaşamayacaktı. Bir bıçak bulup bilemeye koyuldu.

Herakles sunağı çoktan bitirmişti. Kutsal ateşi yakmış, üzerindekileri temiz urbalarla değiştirmek üzere oradan uzaklaşmıştı. Uşaklardan biri Deianeira'nın gönderdiği temiz gömleği verdi, giyerken karısına hayır duaları ediyordu Herakles, eğer Deianeira isterse, İole'den vazgeçeceğine ant içiyordu. Onu ne kadar çok sevdiğini, kimseyi onun kadar sevmediğini anlamıştı. İole bir içim suydu, ama daha körpecik bir tazeydi. Onun gibisini bulabilirdi.

Kule gibi yükselen alevlere buhur atmak için yaklaştı. Dalgın olduğundan arkasında duran uşaklar arasında yaşa-

nan keşmekeşi duymuyordu. Deianeira'nın gönderdiği ulak oraya varmış, Herakles'in yanına ulaşmaya çalışıyordu, ama uşaklar adama engel oluyorlardı. "HERAKLES!" diye bağıran bir ses duyuldu, fakat artık çok geçti. Herakles dönüp baktığında alevler gömleğini tutuşturmuş, korkunç zehir gövdesine yayılmaya başlamıştı. Herakles kükrercesine haykırırken, gömleği çıkarmaya çalıştıkça kumaş üzerine daha da çok yapışıyordu, çekip çıkarmaya çalıştığı derisiydi, yağda kızarmışçasına parça parça olmuştu.

Kimse Herakles'i öldüremez, ölü düşmanı dışında.

Kehaneti anımsıyordu. Deli gibi denize koşarken karısının adını haykırdı defalarca, kadın duymuştu sesini, ne ettiğini anlamıştı, bıçağı aldı, yüreğine sapladı.

Ve Hera'nın, ta uzaklarda, dudaklarına alaylı gülümsemesi yayılmıştı. Sonunda kendini öldürmüştü Herakles. Hera böyle olacağını çoktan biliyordu.

Hav!

Atlas da duymuştu Herakles'in öldüğünü. Olympos'tan aldığı son haberdi bu.

Kimse eski tanrıların yok olduklarını ya da koyu bir çarmıhtaki soluk benizli bir kurtarıcının dünyayı değiştirdiğini anlatmamıştı ona.

Zaman anlamsız gelmeye başlamıştı Atlas'a. Kara deliğe girmişti. Ufuk çizgisinin altındaydı. Garabete gömülmüştü. Bir başınaydı.

Merkür gezegeni güneşin yörüngesini seksen sekiz günde dolaşır, ama Merkür'deki bir gün yeryüzünün yüz yetmiş altı gününe eşittir. Bir Merkür yılı yarım gündür. Burada zaman çok yavaş ve hızlı geçer.

Sonsuza kadar'la hiçbir zaman'ın aynı anlama geldiği Atlas içinde öyleydi. Artık bir galaksinin parçası olmuştu, milyonlarca ya da milyarlarca yıldızın bulunduğu, gazlarla tozların yerçekiminin etkisiyle bir arada tutulduğu kutsal kentin bir parçasıydı.

Bu koca kentte iki saatten hiçbiri aynı zamanı göstermezdi. Randevulaşmak olanaksızdı. Merkür, Güneş'in çevresini iki günde dolanırken, Satürn bunu yirmi dokuz yılda yapardı. Şimdi Yunanlıların bilmediği başka gezegenler de vardı. Jüpiter, Neptün ve Plüton zamanı bir tek ölümlüler için parola yapmışlardı. Plüton'da tek bir yıl yeryüzünde iki yüz kırk beş yıl demekti. Yeraltı Dünyası Efendisi'nin acelesi yoktu.

Atlas ne kadardır burada olduğunu bilmiyordu.
Derken köpek çıkageldi.

İyi bir köpekti, sadık dişi bir köpek, güvenilirdi de, efendisini severdi, efendisi onu küçük bir kapsüle kapatıp bir yere gidemesin diye kayışla bağladığında söz dinledi. Korkmuştu ama efendisine de inanıyordu. Onun köpeğiydi ne de olsa.

Ruslar 1957'de Layka'yı uzaya fırlattıklarında, geri gelmeyeceğini biliyorlardı. Yedi gün sonra otomatik olarak deri altına şırınga edilecek bir madde onu zehirleyecekti. Evren durana dek uyduyla birlikte yörüngede kalacaktı.

Kapağı kapattıklarında Layka titriyordu, ağzı kurumuştu. Bir tüpe konan sudan içmesi öğretilmişti ona. Mama da vardı, ama ne sudan içti ne de mamasından yedi, sahibini istiyordu, gece olunca sessizlik çöktü üzerine, bütün bunlar olmamalıydı.

Sabırlıydı Layka. Sahibini bulmak için yeryüzünün ucuna kadar giderdi. Oysa uzaya gidiyordu.

Atlas, çevresini saran kozada yankılanan tuhaf uğultuyu fark etmeyecek kadar gerilere çekilmişti. Derken sımsıkı kapatılmış kalın bir pencerede minik bir surat çarptı gözüne. Yüreği yerinden çıkacakmış gibi oldu bir an. Yoksa Herakles miydi bu? Ne kadar tuğla duvar bulduysa başını onlara vurup kafasının içini kemiren *neden* sorusunu susturarak sahip olduğu tek düşünceye, kendi düşüncesine dönüşmüştü Herakles.

Koza yeniden göründüğünde Atlas, tek elini, taşıdığı devasa yükten çekip serbest bırakarak onu yakaladı. Avcunda kanadı kırılmış bir böcek misali duruyordu, içinde bir şey vardı.

Atlas uyduyú kırınca içinde Layka'yı buldu, kayışla bağlanmıştı, kımıldayamıyordu, korkudan cascavlak kalmış, ter içindeydi, kendi sidiğiyle kakası bulaşmıştı her yanına. Atlas büyük bir dikkatle köpeği serbest bıraktı, hiçbir şeyin üstüne bırakarak önüne içsin diye su koydu.

Yıldızlarla kaplı evrende nokta kadar kalan köpek, devin ellerini yaladı. O sırada kozanın içindeki iğne kurbanını sokmak üzere harekete geçiyordu, ama çok geç kalmıştı. Layka artık özgürdü.

Atlas kozayı bir yana fırlattı, teneke ve tellerden yapılma saçma sapan bir nesneydi, Layka uyuyacak bir yer bulana dek titreyerek kolunda gezindi Atlas'ın, sonunda saçlarının altında omuz boşluğuna kıvrıldı.

Nicedir taşıdığı dünyanın ağırlığını hissetmez olmuştu Atlas, gelgelelim bu küçücük köpeğin tüyleriyle kemiklerini hissediyordu. İşte şimdi bırakmak istemediği bir şey taşıyordu, bu her şeyi değiştirecekti.

Sınırlar

Tarih, 23 Mart 2001, Cuma, 05:49. Yer, Pasifik Okyanusu. Mir uzay istasyonu evine döndü.

Ruslar Mir'i çok sevmişlerdi. Onca zorluk ve yoksulluğa rağmen onu orada tutmuş, faturalarını çığ gibi büyüyen borçlar ve karaborsa dolarlarla ödemişlerdi. İlk Sputnik'ten beri uzayı severdi Ruslar. Orası Amerikalılara ait değildi. Bir gün kendilerinin olabilirdi.

Hep aynı öykü – *sınırlar, arzular.*

Mir, gün ağarırken Pasifik'in sularına indiğinde tarih yazmış, ama düşler silinmişti. İşte orada, dünyanın yörüngesinde, yerçekiminden uzakta dönüp durur. Bir düşteki kadar özgür.

Nasıl bir düş?

Özgür olduğumuzu düşleriz.

***

Yeryüzünün atmosferi yeryüzü yüzeyinden yaklaşık yüz kilometre yukarılara uzanır. Birkaç kilometre yükselince yerçekiminden uzaklaşırsınız. Hiç ağırlık yoktur burada, yalnızca uzay zamanın uçsuz bucaksız okyanusu uzanır.

İşte burada, ufak bir galaksinin sarmal kolundaki nükleer bir yıldızın yörüngesinde dönüp duran dokuz gezegenden birindeyiz. Güneşimiz bizden yüz elli kilometre ötede. Dokuz gezegenden en dıştaki Plüton ile aynı güneşin arası altı milyar kilometre. Bu ufacık buzlarla kaplı değişim ve ölüm gezegenine henüz giden olmadı, Yunanlılar Satürn'den ötesini görememişlerdi. Onlara ve hâlâ bugünkü astrologlara göre Sa-

türn, sınırların gezegeni olmuştur. *En uzak ve ötesi olmayan* gezegendi, uyarıcı, sınırlayıcı.

Şimdi sınırlar kalmamış gibi geliyor. Evrenin merkezi yok. Her sınır aşılabilir. Işığın hızı –saniyede 300.000 kilometre– bile evrenin hız sınırı değil. Uzayı eğebilseydik, ışık engelini geçerdik.

Gün gelecek bunu gerçekleştireceğiz.

Şimdilik Ay'a ayak basmış, Mars'a BEAGLE 2 robot aracını göndermiş bulunuyoruz. Mir uzay istasyonundan çok daha fazla şey öğreniyoruz. Uzayla ilgili bildiklerimiz şimdiye kadar herhangi birinin öğrendiklerinden çok daha fazla. Ama bildiklerimizin hepsi yalnızca bir başlangıç. Kısa notlar, karalamalar, küçük gerçekler, geniş aralıklar.

Bütün düşler gibi ayrıntılar da tuhaftır.

Atlas, Mir'i özleyecekti. Yıllardır seyrediyordu onu. İkisi birlikte seyrederler. Hem onun hem de köpeğin televizyonu olmuştu Mir.

Layka, Atlas'ın hiç görmediği dünyayı anlatmıştı ona. Hoş, Layka'nın dünyası da 1957'de sona ermişti, üstelik bir tek Sovyetler Birliği'ni kapsıyordu; bundan dolayı Atlas, artık herkesin pancar ve turp yediğini, sıfırın altına düşen sıcaklıklarda betonarme apartman dairelerinde üşüyüp titrediğini düşünmüştü.

Köpeğin dediğine göre yeryüzü dolmuştu; çok kalmaz sakinleri uzayda yaşamak zorunda kalacaklardı. Atlas kendi başına yaşamaya alışmıştı, hiç karşılaşmadığı insanların gözünün önünde minicik kozaların içinde uçmalarını istemiyordu. Tutsaktı, ama kendi hakları da vardı.

1969'da Ay'a ayak basılışını birlikte izlemişlerdi. Oradaki adamların üzerlerine o gülünç giysileri giymelerinin nedenini o günlerde yeryüzünün çok soğuk olmasına bağlamıştı Atlas. Bahçesini ısıtan güneşi düşündü, her zaman yalınayak gezdiğini anımsadı. Rusya'da kimsenin yalınayak gezmediğini anlatmıştı Layka.

"Rusya nerede?" dedi Atlas.

Layka, "Şurada," diyerek kuyruğunu salladı.

Atlas yeryüzünün tırtıklı yerlerine baktı. Parçalar kesilmiş, sonra bir daha kesilmişti, fakat resim aynıydı; buz mavisi, buz başlıklı, uzayda dönüp duran bir gezegen. Hiçbir şey o kadar güzel değildi. Ne öfkeli Mars ne donuk Venüs ne de kuyrukları Güneş'teki fırtınalarla savrulan kuyrukluyıldızlar.

Derken tuhaf bir şey geldi Atlas'ın aklına.

Neden şunu indirmeyeyim?

Arzu

Yaptığımız seçimlerle ilgili size ne anlatabilirim?

Başkalarının arasından bu öyküyü seçmemin nedeni, sonunu getirmek için uğraş verdiğim bir öykü olması. İşte buradayız, bütün parçalar yerli yerinde, son anı bekliyoruz. Bu ana bir değil pek çok kez ulaşırım, yaşamım boyunca defalarca ulaştım, göründüğü kadarıyla; ve çözüm olmadığını bulurum.

Öyküyü bir daha anlatmak istiyorum.

Kurgu türünde yazmamın nedeni de bu – böylece öyküyü anlatmaya devam edebilirim. Çözemediğim sorunlara dönerim, çözemememin nedeni aptal olmam değil, gerçek sorunların çözülememesidir. Evren genişliyor. Gördükçe görülecek daha çok şey olduğunu keşfediyoruz.

Hep yeni bir başlangıç, farklı bir son.

***

Ben çocukken annemle babam hâlâ savaş ortamında yaşıyorlardı.

Babam Normandiya Çıkarması'na katılmıştı. Annem 1940 yılında gencecik bir kadındı. Beni geç yaşta evlat edinmişler, gaz maskeleri ve ekmek karneleri arasında yetişmişim. Savaşın bittiğini fark etmemişler bile. Yabancılara kuşkuyla bakmaya devam ediyorlarmış, yaşantılarını yuva diye bildikleri, hava saldırılarına karşı kendi yaptıkları sığınakta kapalı kalarak sürdürmüşler.

Annem savaştan kalma tabancasını tozlu bir çekmecede saklardı, yanında da mobilya cilası kutusuna mum gibi yatırılmış altı tane mermi. Olaylar kötüleştiğinde tabancayla cilayı yerinden çıkarır, büfenin üstüne koyardı. Yeterliydi bu kadarı.

Tabancalı gecelerde yatağıma tırmanır, ışıklı evrenimi yakardım. Üzerinde yolculuğa çıkardım onun, kimi gerçek, kimi hayal ürünü ülkeleri teker teker dolaşır, yol aldıkça atlası yeniden yapardım.

Yolculuklarım ölüm kalım davasıydı; acı dolu gecelerden umut dolu günlere geçerdim. Işığı açık tutmam dünyanın yolculuğunu sürdürmesini sağlardı. Sabaha kadar göz kırpmaksızın, şeylerin –annem, ben, bildiğim yaşam– dağılıp parçalanmasını önlemek adına tutulan kutsal bir nöbetti bu.

Parıldayan küreye bakarken, düşünüyordum, keşke öyküyü anlatmayı sürdürebilsem, keşke öykü son bulmasa da dünyadan kendime bir yol çıkarabilsem. Kendi kurgumun içinde bir karakter olarak gerçeklerden kaçma şansım vardı. Bütün çocukların er geç çürütmesi gereken iki gerçek bulunur; *anne* ile *baba*. Eğer kendi ana babanızın kurgusuna inanmakta ısrar ederseniz, kendinizin olan bir anlatıyı kurmanız güçleşir.

Bir anlamda ben şanslı sayılırdım. Annemle babamın hayatımın gerçekleri olmalarına izin veremezdim. Öykünün onlara göre akışını okuyabilsem de aynısını yazamazdım. Öyküyü yeniden anlatmam gerekiyordu.

Freud yanlısı değilim. Geçmişin katmanlarını kazıp fay hatlarını bulabileceğime inanmıyorum. Bir kere çok fazla iklim koşulu yaşanmış bulunuyor; buzul çağları, buzların erimesi, göktaşı çarpmaları, bitki toplulukları, dinozorlar.

Tortul kayaç katmanları bir kitabın sayfalarına benzer, her biri eşzamanlı bir yaşamı belgeler. Ne yazık ki belgeler yarım kalmıştır...

Annem, hepimizin haç taşıması gerekir, derdi. O, kendininkini ortaçağ şehitleri gibi taşırdı üstünde; çentikli, oyuk-

lu, kanayan bir haç. İsa'ya inanırdı annem, ama onu, adına haç taşımaya değer görmezdi.

Biz bunu yaşamak zorunda kalmayalım diye çarmıha katlandığını unutmuşa benziyordu. Hayat armağan mıdır yoksa yük mü?

İçinizde neler barındırıyorsunuz?

Ölüler. Zaman. İçgüdülerinize yansıyan bin yılların ışık oyunu.

İlk ebeveyniniz bir yıldızdır.

Kendi biyolojik annemle babam hakkında hiçbir şey bilmem. Kayıp kıta DNA'da yaşarlar. Atlantis gibi onların da bütün belgeleri suyun altında kalmıştır. Bunlar tahminler, varsayımlar, mitolojidir.

Onlarla ilgili elimdeki tek kanıt kendim, bu da nasıl bir kanıtsa böyle, defalarca sil baştan yazılan? Vücuda yazılanlar gizli şifrelerdir, yalnızca belli ışıklar altında görülebilir.

Doğum saatimi bilmiyorum. Hangi gün doğduğum da kuşkulu. Doğarken yanımda hiçbir dünya getirmediğimden, ben de kendi dünyamı kurdum.

Küreyi döndür. Haritası çıkarılmamış, adı konmamış olanlar hangi kara parçaları? Dünya döner, ilk sıvıdır o, hem de canlı, daha sonra soğuyup sertleşmesi gereken yanan katmanları oluşturur. Gelişigüzel bir deneydir bu, bazen zehirler. Yeryüzü soluk kesici güzellik ve başkalaşmış cehennem uğruna her şeyin göze alınmasıdır. Benim kendi ilkel yaşam biçimlerimin aklı dokuması uzun bir zaman ister. Akıllı olduklarında hâlâ öfkelidirler.

Bence öfke yine de bağışlamadan daha derindir. Ateş püsküren canavarlarımın soyu tükenmedi. Onların Jura çağı ormanlarını saklarım, gizli ama eksiksiz. Hâlâ oradalar, çeneleriyle, zırh gibi derileriyle, öfkeleriyle. Gökyüzü vişneçürüğü renginde.

Ben de insan türündenim elbet, en azından kâğıt üzerinde.

Küreyi döndür. Havadaki oksijenin oranı yüzde ellinin altına düşerse, hareket edemez olurum. Bu oran yüzde yirmi beşi aşarsa, hem ben hem de dünyam yanarız. Gezegenimi dengelemek güç iştir. Durmadan dengemi bozmaya kalkan bir aşırılıkla diğeri arasında gider gelirim. Kendi kendini yok etme tehlikesini her zaman yaşarım.

Soluk al. Soluk ver. Oksijen kanserojendir, yaşam süremizi sınırlama eğilimi gösterir. Gelgelelim hiç soluk almadan ömrü uzatmaya çalışmak aptalca olurdu.

Hangimiz yapmayız ki bunu? Ya oksijensiz bir ortamda dilimiz dışarıda dolaşırız ya da ciğerlerimizi o tehlikeli güzellikle doldurmaya korkarız, bazen de ejderler gibi ateş püskürterek sevdiğimiz dünyayı yakıp yıkarız.

Ben dünyamı öfkeyle yakmamaya çalışırım.

Hiç kolay olmaz.

***

Küreyi döndür. Ben yaptığımda bir top kadar küçüktü. Omzuma astığım bir sopaya takmıştım onu. Akılsızdım, toydum, dikkatsizdim. Dünyaların Planck skalasında durduklarını bilmezdim – son derece küçük, patlayarak büyüyen.

Büyüdü. Güneşten bedava enerji kullanıyordu. Oksijen-karbon bileşimlerini kırmayı öğrenmişti. Kendine ait bir hayat başlattı.

Dünyamı kristal bir küre gibi kullanır, ona bakarak, ipuçları arardım. Başına buyruk olmasına, bilinmezliğine bayılırdım, ama doğurduğunuz her şey gibi o da giderek taşınmayacak hale geliyor.

Şimdi de sırtımda olanca cüssesiyle daha da genişliyor. Onu zor tanıyorum artık. Seviyorum. Nefret ediyorum. Bu ben değilim, kendi. Peki, ben yarattığım dünyanın neresindeyim?

Dünyanın neresindeydim?

Şimdi güneşi ve gezegenleri oluşturan, Güneş Nebulası denen madde beş milyar yıl kadar önce büyük bir toz bulu-

tuydu. Bu madde daha önceki kuşaktan kısa ömürlü yıldızların saçtıkları daha ağır elementlerle hidrojen ve helyum gibi hafif elementlerin bir karışımıydı. Bir şok dalgası ya da patlayan bir yıldız nebulayı harekete geçiren ilk yıldız galaksisini yoğunlaştırmıştı.

Yıldız öncesinin ilk evrelerinden birinde, güneş öncesini oluşturacak madde yoğunlaştı. Çevresindeki gaz ve toz, dönen yassı bir diske dönüştü. Sonraki bin yıl içinde disk soğudu, katı madde parçacıkları donmaya başladı. Sıcak olan iç bölgedeki silikat kayalardı bunlar. Daha dışta sulu buz, onun da dışında donmuş metan vardı. Bu parçacıklar bir kilometre uzunluğunda topaklaştı, şişip kırılarak çarpıştılar, bazen de gezegenleri oluşturmak üzere bir araya geldiler.

Güneşe en yakın olan dört gezegen –Merkür, Venüs, Yerküre ve Mars– küçük kayalık dünyalardır. Sonraki dört gezegen, Jüpiter, Satürn, Uranüs ve Neptün dev gaz kütleleridir. Plüton bir gezegenden çok aya benzer. Burası dışında diğerlerinde yaşam yoktur. Yerküre. *Yaklaşık*, *İlk*, *Olasılık*. Yaşamı bu kadar çok isteyen Yerküre, bunu elde etmişti.

Yanı başımda lamba hâlâ ışıldıyor. Bense burada yanan kürcyi durmadan döndürerek kendi sınırlarıma dayanıyorum.

Hangi sınırlar? Yoklar ki. Öykü ışık hızında ilerler, tıpkı ışık gibi, öykü de kıvrılır. Düz çizgiler yoktur. Sayfada düzgün görünen çizgiler aldatmacadır. Dosdoğru uzayın geometrisi değildir. Uzayda hiçbir şey doğru uzanmaz; madde de gerçeklik de ışığın altında kıvrılır.

Bütün, mükemmel, biricik kürenin kendisini anladıysam eğer, bu bir öykü. Bilim bir öyküdür. Tarih de öykü. Kendimizi gerçekleştirmek için kendimize anlattığımız öyküler.

Ben neyim? *Atom.*

Atomlar nerede? *Boşlukta ve ışık noktalarında.*

Işığın hızı ne? *Saniyede 300.000 kilometre.*

Saniye nedir? *Saatinizi evrenin neresinde ayarladığınıza göre değişir.*

Yaratmış olduğum bu dünyanın altından sıyrılmama izin verin. Artık bana ihtiyacı yok.

Tuhaf ama benim de ona ihtiyacım yok. Ağırlığını istemiyorum. Bırakayım gitsin. Duraksamalar ve pişmanlıklar olsa da gitsin.

Öyküyü yeniden anlatmak istiyorum.

Öyküyü yeniden anlatmak istiyorum

Uzun zaman önce radyoaktif kaya olan kızgın gezegen yuva olmayı öğrendi.

Atlas yeryüzünü çok sevmişti; parmaklarının arasında ufalanan toprağı, bahar tomurcuklarını, güzün yavaş hasat vermesini. Değişimi.

Artık yeryüzü değişti ama Atlas, kürekkemiklerinde dönüp duran eğik ekseni hissederek hareketsiz kalmıştı. Bütün gücünü dünyayı sırtlamaya adamıştı. Başka bir hareket var mıydı pek bilmiyordu artık. Rahat etmek için hafifçe silkinmesi bir şeyi değiştirmiyordu.

Neden?

Neden onu yerine bırakmasın?

***

Atlas ellerini dünyanın iki yanından çekti. Hiçbir şey olmadı.

Atlas ellerini önüne, evrenin tabanına ya da yıldızların tavanına koydu, hangisi bilmem, ama sonra sırtına destek veren sol bacağını uzattı. Layka açık parmaklarının arasında bir o yana bir bu yana koşturuyordu. Efendisini hareket ederken hiç görmemişti.

Atlas emekliyordu ve pattadan yüzüstü düştü, köpek başparmağına tutundu. Atlas bekledi, kaskatı kesilmişti. Köpek de bekledi, burnu patilerinin arasındaydı.

Hiçbir şey olmadı.

Daha belirgin yaz – HİÇBİR ŞEY.

Atlas başını kaldırdı, sırtüstü döndü, ayağa kalktı, geriledi.

Köpek burnunu havaya dikmişti. Atlas dönüp yüküne baktı. Yük falan kalmamıştı. Uzayın vahşiliğiyle çevrili masmavi yerküre vardı bir tek.

Görebildiklerimizin hepsi evrenin yalnızca bir kesiti.

Kimi maddeler ancak galaksilerin dönüşümünde yerçekimi hareketleriyle fark edilebilir. Bunlara karanlık madde denir, kimse içeriklerini bilmez. Bilinmeyen madde pekâlâ geleneksel madde olabilir, belki de bunlar kara deliklerdir, tıpkı Kahverengi Cüceler adı verilen küçük yıldızlar gibi.

Belki de evreni omuzlayan Atlas olabilir.

Bana sorarsanız uzaklaşıp giden Atlas ile Layka'dır bunlar.

Yayın Kataloğu

Ajda'nın Elmasları / Mehmet Murat Somer / *Polisiye*
Albayım Beni Nezahat İle Evlendir / İlhami Algör / *Roman*
Altı Bardakta Dünya Tarihi / Tom Standage / *İnceleme*
Amanvermez Avni'nin Serüvenleri 1. Cilt / E.Sami / *Polisiye*
Amanvermez Avni'nin Serüvenleri 2. Cilt / E.Sami / *Polisiye*
Atlıkarıncada Bir Tur Daha / Tiziano Terzani / *Anlatı*
Atlasın Yükü / Jeanette Winterson / *Mitoloji*
Avrupa'da Demokrasi Üzerine Düşünceler / G. Mazzini / *Deneme*
Bay Perşembe / G.K. Chesterton / Roman
Best Of / Perihan Mağden / Deneme
Birileri Kadınlarımızı Fena Kandırıyor / H. Sonsuz Çeliktaş / Deneme
Bir Sen Kaldın Yalnızlık Gelince / Ali Poyrazoğlu / *Öyküler*
Bir Şapka Bir Tabanca / Celil Oker / *Polisiye*
Bulutlar Kuramı / Stephane Audeguy / *Roman*
Bulutların Prensi / Gianni Riotta / *Roman*
Bono'nun Odasında / Michka Assayas / *Söyleşi*
Cedric 1 İlk Dersler / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cedric 2 Kar Tatili / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cedric 3 Tehlikeli Oyunlar / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cedric 4 Benim Becerikli Babam / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cedric 5 Ah Şu Sinekler / Laudec, Cauvin / *Çocuk*
Cumhuriyetin Kara Kutusu / Yavuz Donat / *Anı*
Çıplak Ceset / Celil Oker / *Polisiye*
Darwin Komplosu / John Darnton / *Roman*
Dehşet Miğferi / Victor Pelevin / *Mitoloji*
Dillerin Gizli Dünyası / Cevdet Kudret / *Deneme*
Din ve Psikiyatri / Irvin D. Yalom / *Deneme*
Düz Yazı: 100 Yazı / Haydar Ergülen / *Deneme*
Edgar'ın Laneti / Marc Dugain / *Roman*
El Yordamıyla / Claudio Magris / *Roman*
Eyvah Aşk / Sylvie Overnoy / *Roman*
Fakat Müzeyyen Bu Derin Bir Tutku / İlhami Algör / *Roman*
FBI'ın Einstein Dosyası / Fred Jerome / *İnceleme*
From Tallinn To Turkey / Henrik Liljegren / *Memoir*
Gece Yolculuğu / Jan Costin Wagner / *Polisiye*
Gitmek / Tahar Ben Jelloun / *Roman*
Hayatın Sessizliğinde / Aslı Erdoğan / *Şiirsel Düzyazı*
Hangimiz Uğramadık Sanki Haksızlıklara / P. Mağden / *Deneme*

İçimdeki Timsah / Ali Poyrazoğlu / *Anlatı*
İçi Yoksul / Tahir Musa Ceylan / *Roman*
İki Genç Kızın Romanı / Perihan Mağden / *Roman*
İsa'ya Göre İncil / José Saramago / *Roman*
Kalemin Ucu / Cevdet Kudret / *Deneme*
Kalfa ile Kralıça / İlhami Algör / *Roman*
Kapitalizmi Kapitalistlerden Kurtarmak / Raghuram G. Rajan Luigi Zingales / İş Dünyası
Karda Kalan İz / Ali Koçak / *Öykü*
Kartal Yuvası / Anna Kavan / *Roman*
Küçük Ada / Andrea Levy / *Roman*
Kramponlu Ceset / Celil Oker / *Polisiye*
Lizka ve Erkekleri / Aleksandr Ikonnikov / *Roman*
Mavi Kanlı Prenses / Jean-Patrick Manchette / *Polisiye*
Merhaba Tembellik / Corinne Maier / *Deneme*
Miguel Sokağı / V.S. Naipaul / *Roman*
Mitlerin Kısa Tarihi / Karen Armstrong / *Mitoloji*
Nefertiti'nin Esrarı / Pierre Boulle / *Roman*
N'Gustro Vakası / Jean-Patrick Manchette / *Polisiye*
Oğulsuz / Walter Veltroni / *Anlatı*
Önce Kalbim / Ayşe Emre / *Sağlık*
Ödünç Yaşamlar / Ali Poyrazoğlu / *Anlatı*
Ölüm Bir Skandal / Haydar Ergülen / *Şiir*
Politik Yazılar / Perihan Mağden / *Deneme*
Penelopia / Margaret Atwood / *Mitoloji*
Refakatçi / Perihan Mağden / *Roman*
Savrulanlar / Esmahan Aykol / *Roman*
Sinekkuşu'nun Kızı / Luis Alberto Urrea / *Roman*
Stilist / Aleksandra Marinina / *Polisiye*
Şafak Portreleri / Erdal Şafak / *Deneme*
Şu Benim Ülkem / Mehmet Ali Kılıçbay / *Deneme*
Tarihin Dönüşü / Joschka Fischer / *Düşünce*
Talin'den Türkiye'ye / Henrik Liljegren / Anı
Veronica / Nicholas Christopher / *Roman*
Yaradanımız Medya / Marshall McLuhan / *İnceleme Araştırma*
Yeniçeri Ağacı / Jason Goodwin / *Roman*
Yıldızlara Yolculuk / Nicholas Christopher / *Roman*
Yitik Adanın Öyküsü / José Saramago / *Roman*
Vatan Dersleri - Hal ve Zaman Mektupları / İbrahim Yıldırım / *Roman*
Vampirle Görüşme / Anne Rice / *Roman*
Zaman Geriye Dönmez / Ferhan Şaylıman / *Roman*

Yaratmış olduğum bu dünyanın altından sıyrılmama izin verin. Artık bana ihtiyacı yok.

Eski Yunan mitolojisinde Titanlardan Atlas, Olympos'lu yeni tanrılara baş kaldırmış ve yenilgiye uğrayarak Hesperidlerin bahçesindeki kutsal Yaşam Ağacı'nın bekçisi olarak dünyayı ve gök kubbeyi sonsuza dek sırtında taşımakla cezalandırılmıştır. Kahraman Herakles, Yaşam Ağacı'nın altın elmalarını çalmak istediğinde, bu işe gücü yetebilecek tek tanrı olan Atlas'ın yardımını ister ve bir süreliğine yer değiştirmeyi teklif eder. Herakles, zamanla dünyanın yükü altında ezilir, bir an önce eski günlerine dönmek istese de Atlas'ın yüzyıllar sonra yeniden ele geçirdiği özgürlüğü bırakmaya niyeti yoktur.

Atlas'ın Yükü'nde Jeanette Winterson, Atlas ve Herakles mitini günümüze taşıyarak kendi yaşamındaki önemli anlarla paralellikler kuruyor. Akıcı üslubu ve zekâsıyla, antik öykünün iskeletini oluşturan özgürlük, sorumluluk, kader, varoluş ve zamanın doğası gibi evrensel temaları irdeleyerek okuru zorlayıcı sorular sormaya davet ediyor.

ISBN 978-975-9174-81-1

Kapak Resmi: ZEYNEP ÖZATALAY